

Π3.1.1

Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση.

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Γαλλίας

Μελέτη στο πλαίσιο της Πράξης «*Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α΄βάθμια και Β΄βάθμια εκπαίδευση*» MIS 296579 - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΕΥΔΟΞΙΑ ΜΗΤΡΟΥΣΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Η ανωτέρω πράξη υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π3.1.1 Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Συντονιστής Ομάδας Κλασικών Γλωσσών: Λάμπρος Πόλκας

Ομάδα εργασίας κλασικών γλωσσών:

Ευδοξία Μητρούση

Μαρία Ξανθού

Λάμπρος Πόλκας

Παναγιώτης Σεράνης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	4
Περίληψη	6
1. Το Γαλλικό Εκπαιδευτικό Σύστημα	7
1.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	9
1.1.1 Προσχολική Εκπαίδευση	9
1.1.2 Δημοτική Εκπαίδευση	9
1.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.....	11
2. Η θέση των κλασικών γλωσσών στην εκπαίδευση της Γαλλίας.....	14
2.1 Ιστορική αναδρομή στη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη Γαλλία.....	14
2.1.1 Μεσαίωνας και Αναγέννηση	14
2.1.2 Τα χρόνια της Γαλλικής Επανάστασης και ο 19ος αιώνας.....	15
2.1.3 Ο 20ός αιώνας.....	17
2.2 Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και κλασικές γλώσσες στη Γαλλία	20
2.2.1 «Η κοινή βάση γνώσεων και δεξιοτήτων»	20
2.2.2 Τα νέα προγράμματα σπουδών στο <i>collège</i> και στο <i>lycée</i>	21
2.3 Η διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη Γαλλική εκπαίδευση σήμερα	24
2.3.1 Ο καθηγητής κλασικών γλωσσών – <i>Le professeur de lettres classiques</i>	30
2.4 Τα προγράμματα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο <i>collège</i> και στο <i>lycée</i> ...	31
2.4.1 Το πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο <i>collège</i>	32
2.4.2 Το πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο <i>lycée</i>	34
3. ΤΠΕ και διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη Γαλλία.....	38
3.1 Η θέση των ΤΠΕ στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	38
3.2 Προγράμματα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες και αξιοποίηση των ΤΠΕ	43

3.2.1	Οι ΤΠΕ στα παλαιότερα προγράμματα σπουδών	43
3.2.2	Οι ΤΠΕ στο νέο πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο <i>collège</i>	47
3.2.3	Οι ΤΠΕ στο νέο πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο <i>lycée</i>	51
3.3	Ψηφιακοί πόροι και διδασκαλία των κλασικών γλωσσών	53
3.3.1	Οι βάσεις δεδομένων <i>ÉDU'bases</i>	54
3.3.2	Η ιστοσελίδα <i>Musagora</i>	55
3.3.3	Η ιστοσελίδα <i>Hélios – Langues et cultures de l'Antiquité</i> : ένα επιτυχημένο παράδειγμα αξιοποίησης των ΤΠΕ	56
4.	Συμπεράσματα	60
	Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία	63

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτελεί η αποτύπωση των εξελίξεων στον τομέα της αξιοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Γαλλίας. Για την καταγραφή αυτών των εξελίξεων μελετήθηκαν τα παρόντα αλλά και τα προηγούμενα προγράμματα σπουδών για το μάθημα «Γλώσσες και Πολιτισμοί της Αρχαιότητας» (*Langues et cultures de l'Antiquité*) στη β'βάθμια γαλλική εκπαίδευση, οι οδηγίες διδασκαλίας που παρέχονται στους εκπαιδευτικούς, καθώς και υπολογιστικά παιδαγωγικά περιβάλλοντα που προσφέρουν υλικό εκπαιδευτικού περιεχομένου και προτάσεις για τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών.

Στην εισαγωγική ενότητα της μελέτης, παρουσιάζονται η α' και η β' βαθμίδα του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος, ενώ στη συνέχεια διερευνάται η θέση των κλασικών γλωσσών στην εκπαίδευση της Γαλλίας από την εποχή του Μεσαίωνα μέχρι και σήμερα: μέσα από μια ιστορική αναδρομή καθώς και από σύντομες αναφορές στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις του 20ού αιώνα εξετάζεται η διδασκαλία των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών στη γαλλική εκπαίδευση του 21ου αιώνα.

Κύριο στόχο, όμως, της μελέτης αποτελεί η αποτύπωση των εξελίξεων της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη β'βάθμια εκπαίδευση. Για τον λόγο αυτό καταγράφονται και αναλύονται οι προσπάθειες αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών, όπως αυτές παρουσιάζονται στα συγκεκριμένα προγράμματα σπουδών αλλά και σε ψηφιακούς πόρους που έχουν δημιουργηθεί υπό την αιγίδα του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας, για να υποστηρίξουν τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών, και που αποτελούν «επιτυχημένα παραδείγματα» αξιοποίησης των ΤΠΕ. Το τελευταίο κεφάλαιο της μελέτης συνοψίζει τα συμπεράσματα που μπόρεσαν να εξαχθούν από την ανάλυση που προηγήθηκε, ώστε να αξιοποιηθούν γόνιμα για την εισαγωγή των ΤΠΕ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

1. Το Γαλλικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Γαλλίας ήταν παραδοσιακά εξαιρετικά συγκεντρωτικό. Από το 1982, όμως, κι έπειτα το γαλλικό κράτος προέβη στην αποκέντρωσή του μεταβιβάζοντας σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ορισμένες εξουσίες και αρμοδιότητες που ασκούσαν ως τότε από το κράτος. Ένας αποκεντρωτικός νόμος του 2004 σχετικός με τις ελευθερίες και τις ευθύνες των τοπικών αρχών αναφέρει ότι συγκεκριμένες αρμοδιότητες μεταφέρονται στις τοπικές εξουσίες: στις περιφέρειες (*régions*), τους νομούς (*départements*) και τις κοινότητες (*communes*).

Παρόλα αυτά, ο ρόλος του κράτους παραμένει ουσιαστικός. Αυτό είναι υπεύθυνο για τις προσλήψεις, την κατάρτιση και την αμοιβή των εκπαιδευτικών, καθώς και για τη χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, εγγυάται τη συνοχή της εκπαίδευσης, δεδομένου ότι τα σχολικά προγράμματα σχεδιάζονται και ορίζονται σε εθνικό επίπεδο¹.

Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι οργανωμένο στις τρεις ακόλουθες βαθμίδες:

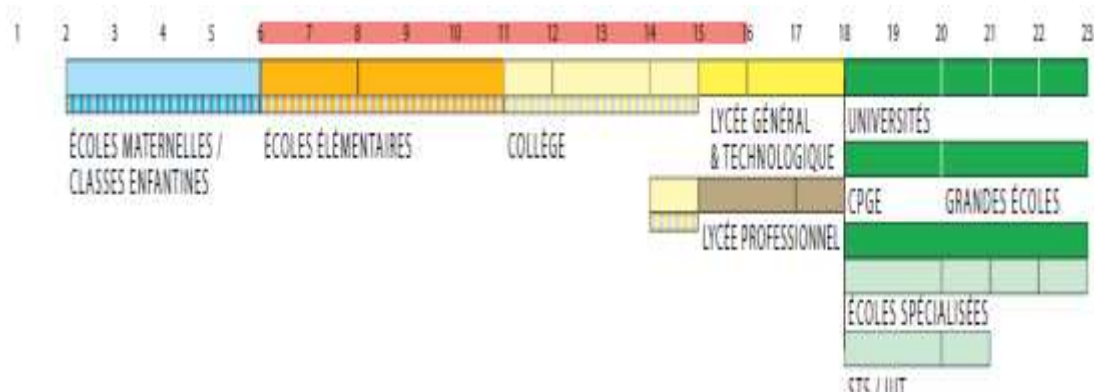
(1) **πρωτοβάθμια εκπαίδευση (*enseignement primaire*):** περιλαμβάνει (α) την προσχολική εκπαίδευση (*école maternelle*) που είναι προαιρετική και δωρεάν για όλα τα παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών, και (β) την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (*école élémentaire*) που είναι υποχρεωτική και δωρεάν για όλους τους μαθητές ηλικίας 6 έως 11/12 ετών·

(2) **δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*enseignement secondaire*):** περιλαμβάνει (α) την κατώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*collège*) που είναι υποχρεωτική και δωρεάν για τους μαθητές ηλικίας 11 έως 14/15 ετών, και (β) την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*lycée*), που είναι δωρεάν για τους μαθητές ηλικίας 15 έως 18 ετών·

¹ Eurydice, *Structures des systèmes d'enseignement et de formation en Europe, France*, Version 2009/10

(3) **τριτοβάθμια εκπαίδευση (*enseignement supérieur*)**: αυτός ο κύκλος εκπαίδευσης περιλαμβάνει (α) 3 έτη σπουδών σε προπτυχιακό επίπεδο, (β) 2 έτη στον Α΄ κύκλο μεταπτυχιακών σπουδών, (γ) 3 έτη στον Β΄ κύκλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Η εκπαίδευση στη Γαλλία είναι υποχρεωτική και δωρεάν από την ηλικία των 6 μέχρι την ηλικία των 16 ετών. Περιλαμβάνει πέντε χρόνια στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (*école élémentaire*) και πέντε χρόνια στη δευτεροβάθμια: τέσσερα χρόνια στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*collège*) και έναν χρόνο στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*lycée*). Στη συνέχεια, οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους μέχρι το τελευταίο έτος του *lycée* (δηλαδή μέχρι την ηλικία των 18 ετών) και να εισαχθούν στην ανώτατη εκπαίδευση. Η πρόσβαση σε αυτήν εξαρτάται από την επιτυχία τους σε εξετάσεις που γίνονται σε εθνικό επίπεδο για την απόκτηση του απολυτηρίου (*baccalauréat*).

Εικ. 1: Σχηματική απεικόνιση του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος κατά το έτος 2010-2011 (πηγή: *Eurydice, The Structure of the European education systems 2010/11: schematic diagrams*)

Το πρόγραμμα PISA (*Programme for International Student Assessment*) του οποίου τον συντονισμό έχει ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης – ΟΟΣΑ (*Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*) κατέταξε το 2009 το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα στην 22η καλύτερη θέση παγκοσμίως, γεγονός που εντάσσει τη Γαλλία ανάμεσα στις χώρες με επιδόσεις που

δεν διαφέρουν στατιστικά σημαντικά από τη μέση επίδοση των χωρών του ΟΟΣΑ².

1.1 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

1.1.1 Προσχολική Εκπαίδευση

Στη βαθμίδα της προσχολικής εκπαίδευσης (*l'école maternelle*), γίνονται δεκτά παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών –παιδιά ηλικίας 2 ετών μπορούν να γίνουν, επίσης, δεκτά. Παρόλο που η παρακολούθηση σε αυτή τη βαθμίδα είναι προαιρετική, στη Γαλλία το 2009 το 11,6% των παιδιών ηλικίας 2 ετών και το σύνολο σχεδόν των παιδιών ηλικίας 3 έως 5 ετών είναι εγγεγραμμένα στην προσχολική εκπαίδευση. Αυτό μάλλον εξηγείται από το γεγονός ότι αυτή η βαθμίδα παρέχει στα παιδιά την πρώτη τους εκπαίδευση, μετά το οικογενειακό τους περιβάλλον, καθώς κατά τη διάρκεια φοίτησής τους σε αυτήν αναπτύσσουν τις βασικές τους ικανότητες, βελτιώνουν τη γλώσσα τους και αρχίζουν να ανακαλύπτουν τον κόσμο της γραφής, των αριθμών και τους άλλους τομείς της γνώσης³.

Η προσχολική εκπαίδευση αποτελεί τμήμα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα. Τα δύο πρώτα χρόνια φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση αποτελούν τον α' κύκλο σπουδών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ ο τρίτος χρόνος φοίτησης μαζί με τα δύο πρώτα χρόνια φοίτησης στο επόμενο στάδιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν τον β' κύκλο σπουδών σε αυτή τη βαθμίδα⁴.

1.1.2 Δημοτική Εκπαίδευση

Στη Γαλλία, το δημοτικό σχολείο (*école élémentaire*) μαζί με το σχολείο προσχολικής αγωγής (*école maternelle*) συναποτελούν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η υποχρεωτική εκπαίδευση αρχίζει στο *école élémentaire*, το οποίο περιλαμβάνει πέντε τάξεις (11η, 10η, 9η, 8η, 7η) χωρισμένες σε δύο κύκλους:

(α) οι πρώτες δύο τάξεις του *école élémentaire* (11η τάξη, 10η τάξη) αποτελούν

² <http://www.oecd.org/dataoecd/34/60/46619703.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

³ <http://www.education.gouv.fr/cid166/l-ecole-maternelle.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁴ Eurydice, Organisation of the education system in France 2009/2010

μέρος του β' κύκλου σπουδών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση που ξεκινάει στην τελευταία τάξη του *école maternelle*.

(β) οι τρεις επόμενες τάξεις του *école élémentaire* (9η τάξη, 8η τάξη, 7η τάξη) αποτελούν τον γ' κύκλο σπουδών.

Κατά τη διάρκεια του β' κύκλου, δηλαδή στις δύο πρώτες τάξεις του *école élémentaire* αναπτύσσονται οι βασικές δεξιότητες της ανάγνωσης, της γραφής, της κατανόησης των μαθηματικών, οι οποίες αποτελούν βασικά στοιχεία για την επιτυχημένη μαθησιακή διαδικασία⁵. Σε αυτόν τον κύκλο, λοιπόν, εισάγεται η εκμάθηση των ξένων ή των τοπικών γλωσσών, τα μαθηματικά, οι δραστηριότητες για την ανακάλυψη του κόσμου, οι εικαστικές τέχνες, η μουσική εκπαίδευση, καθώς και η φυσική αγωγή.

Στον γ' κύκλο σπουδών οι δεξιότητες που αναπτύχθηκαν στον προηγούμενο κύκλο μετασχηματίζονται σε γνωστικά εργαλεία που βοηθούν τον μαθητή να αναπτύξει τις νοητικές του ικανότητες και να αποκτήσει την αίσθηση αυτονομίας. Κατά τη διάρκεια αυτού του κύκλου εισάγεται η διδασκαλία της λογοτεχνίας της ιστορίας και της γεωγραφίας, των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας. Οι Τεχνολογίες της Πληροφόρησης και της Επικοινωνίας αποτελούν εργαλείο για τις διάφορες σχολικές δραστηριότητες, ενώ η εξοικείωση με αυτές και η επαρκής γνώση τους θα οδηγήσει στην απόκτηση του α' επιπέδου του «Πιστοποιητικού Πληροφορικής και Διαδικτύου» (*Brevet informatique et internet - B2i*)⁶.

Τα προγράμματα σπουδών για το *école élémentaire*, τα οποία θεσπίζονται σε εθνικό επίπεδο και είναι υποχρεωτικά για όλους τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, αναθεωρούνται το 2008 (*Bulletin Officiel spécial* no. 3, 19/06/2008⁷) προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι απαιτήσεις της «κοινής βάσης γνώσεων και δεξιοτήτων» (βλ. Κεφ. 2.2) αλλά και να συνδεθούν με τα προγράμματα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Έτσι επαναπροσδιορίζεται ο ρόλος της συγκεκριμένης βαθμίδας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία προσφέρει ίσες ευκαιρίες στους

⁵ Eurydice, Structures des systèmes d'enseignement et de formation en Europe, France 2009/10

⁶ <http://www.education.gouv.fr/cid213/1-ecole-elementaire.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁷ <ftp://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/bo/2008/hs3/hs3.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

μαθητές καθώς και μια επιτυχημένη ενσωμάτωση στη γαλλική κοινωνία.

1.2 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Όσον αφορά στην οργάνωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα, αυτή παρέχεται σε δύο επίπεδα:

(α) στο επίπεδο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*collège*), για τους μαθητές ηλικίας 11 έως 14/15 ετών, και

(β) στο επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*lycée*), για τους μαθητές ηλικίας 15 έως 18 ετών.

Τα υποχρεωτικά μαθήματα που διδάσκονται στο *collège* περιλαμβάνουν γαλλικά, μαθηματικά, ιστορία, γεωγραφία, αγωγή του πολίτη, βιολογία, τεχνολογία, τέχνες, μουσική εκπαίδευση, φυσική αγωγή, φυσική, χημεία κ.ά. Στα μαθήματα επιλογής συγκαταλέγονται οι ξένες γλώσσες ενώ στα προαιρετικά οι «γλώσσες και οι πολιτισμοί της αρχαιότητας» (λατινικά, αρχαία ελληνικά). Οι στόχοι των μαθημάτων καθορίζονται από τα προγράμματα σπουδών που ισχύουν σε εθνικό επίπεδο.

Στο επίπεδο του *collège* η διδασκαλία οργανώνεται σε τέσσερις τάξεις (6η, 5η, 4η και 3η), οι οποίες κατανέμονται σε τρεις κύκλους: (i) ο α' κύκλος (*cycle d'observation et d'adaptation*) περιλαμβάνει την 6η τάξη (*sixième*), (ii) ο β' κύκλος (*cycle central*) περιλαμβάνει την 5η (*cinquième*) και την 4η τάξη (*quatrième*), και (iii) ο γ' κύκλος (*cycle d'orientation*) αντιστοιχεί στην 3η τάξη (*troisième*).

Στους μαθητές που ολοκληρώνουν το *collège*, στο τέλος δηλαδή της 3ης τάξης, δίνεται ένα εθνικό δίπλωμα (*brevet de collège*), το οποίο αξιολογεί τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχουν αποκτηθεί στο *collège*. Το *brevet de collège* δεν απαιτείται για την εισαγωγή στο *lycée*, αλλά ούτε και η επιτυχία κατά την εξέταση σε αυτό αποτελεί όρο μετάβασης στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*lycée*).

Μετά το *collège*, οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους σε ένα σχολείο γενικής και τεχνολογικής εκπαίδευσης (*lycée d'enseignement général et technologique*) ή σε μια επαγγελματική σχολή (*lycée professionnel*). Οι στόχοι των μαθημάτων καθορίζονται και σε αυτό το επίπεδο από τα προγράμματα σπουδών που

καταρτίζονται σε εθνικό επίπεδο.

Στο *lycée d'enseignement général et technologique* οι μαθητές έχουν να επιλέξουν ανάμεσα σε δύο σειρές μαθημάτων (*voies*): (i) στη σειρά γενικών μαθημάτων (*voie générale*), που προετοιμάζει τους μαθητές για το γενικό απολυτήριο (*baccalauréat*), και (ii) στη σειρά τεχνολογικών μαθημάτων (*voie technologique*), που προετοιμάζει τους μαθητές για το απολυτήριο τεχνολογικής εκπαίδευσης (*baccalauréat technologique*). Και στις δύο σειρές η διδασκαλία οργανώνεται σε τρεις τάξεις: στη 2η (*seconde*) που συνιστά τον α' κύκλο (*cycle de détermination*), και στην 1η (*première*) και στην τελική (*terminale*) τάξη που συνιστούν τον τελικό κύκλο (*cycle terminal*) μαθημάτων.

Στη 2η τάξη οι μαθητές πέρα από τα κοινά μαθήματα που διδάσκονται όλοι, επιλέγουν δύο μαθήματα «εξερεύνησης» (*enseignements d'exploration*) και ένα προαιρετικό μάθημα. Από την 1η τάξη, όμως, οι μαθητές επιλέγουν συγκεκριμένα μαθήματα (υποχρεωτικά, επιλογής και προαιρετικά) διαλέγοντας μία από τις δύο σειρές μαθημάτων (*voie générale, voie technologique*) ανάλογα με το είδος απολυτηρίου που θέλουν να πάρουν (*baccalauréat, baccalauréat technologique*). Ακολουθώντας τη «γενική σειρά» μαθημάτων, μπορούν να επιλέξουν μία από τις τρεις κατευθύνσεις: (α) την κατεύθυνση οικονομικών και κοινωνικών επιστημών (*Série économique et sociale - ES*), (β) τη θεωρητική κατεύθυνση (*Série littéraire - L*), και (γ) τη θετική κατεύθυνση (*Série Scientifique - S*).

Το άλλο είδος σχολείων που ανήκουν στην ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα επαγγελματικά (*lycées professionnels*), προσφέρουν μια συγκεκριμένη εκπαίδευση και με την ολοκλήρωσή δύο χρόνων παρέχεται στους μαθητές ένα πιστοποιητικό επαγγελματικής επάρκειας (*certificat d'aptitude professionnelle*), ενώ με την ολοκλήρωση τριών χρόνων ένα απολυτήριο επαγγελματικής εκπαίδευσης (*baccalauréat professionnel*).

Ο «σχολικός χάρτης» καθορίζει το σχολείο στο οποίο θα φοιτήσουν οι μαθητές της β' βαθμιας εκπαίδευσης (*collège και lycée*), ανάλογα με τον τόπο κατοικίας τους. Το 2007 προτάθηκε η τροποποίηση του «σχολικού χάρτη» (C. no 2008-042, 04/04/2008), ώστε να δίνεται περισσότερη ελευθερία στους γονείς όσον αφορά στην

επιλογή του σχολείου στο οποίο θα εγγράψουν τα παιδιά τους. Έτσι, στην περίπτωση που ο μαθητής έχει ειδικές ανάγκες ή δικαιούται υποτροφία ή επιθυμεί να παρακολουθήσει ένα ειδικό πρόγραμμα σπουδών κτλ.⁸, η οικογένειά του έχει το δικαίωμα της «παρέκκλισης» (*derogation*) από τον «σχολικό χάρτη».

Οι στόχοι των μαθημάτων που διδάσκονται σε όλων των ειδών τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*collège, lycée d'enseignement général et technologique, lycée professionnel*) καθορίζονται, όπως ήδη αναφέρθηκε, από τα προγράμματα σπουδών που ισχύουν σε εθνικό επίπεδο. Αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών (*programme officiel*) του κάθε μαθήματος μπορούν να γίνονται κάθε χρόνο από το Υπουργείο Παιδείας και δημοσιεύονται στο Επίσημο Δελτίο Εθνικής Παιδείας (*Bulletin Officiel de l'Education Nationale – BOEN*⁹), το επίσημο δελτίο αναφοράς για τους εκπαιδευτικούς.

⁸ <http://www.education.gouv.fr/bo/2008/15/MENE0800308C.htm> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁹ <http://www.education.gouv.fr/pid285/le-bulletin-officiel.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

2. Η θέση των κλασικών γλωσσών στην εκπαίδευση της Γαλλίας

Τα λατινικά και τα αρχαία ελληνικά πάντα είχαν μια θέση στο πρόγραμμα σπουδών της Γαλλίας. Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις μεταρρυθμίσεων στην ιστορία της γαλλικής εκπαίδευσης (19ος και 20ός αι.) που προκαλούν τον παραγκωνισμό της διδασκαλίας των δύο αυτών μαθημάτων, αλλά στις κινήσεις αυτές σημειώνεται αξιόλογη αντίδραση. Μέχρι το 1968 μόνον οι «καλοί» μαθητές διδάσκονται τις αρχαίες γλώσσες. Μετά, όμως, από αυτή τη χρονιά τα συγκεκριμένα μαθήματα γίνονται επιλεγόμενα, οπότε και προσφέρονται σε όλους τους μαθητές. Αυτό το γεγονός αυξάνει τον αριθμό των μαθητών που τα παρακολουθούν, αν και πολλοί από αυτούς δεν συνεχίζουν να τα επιλέγουν ως μάθημα καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής τους στη β'βάθμια εκπαίδευση.

2.1 Ιστορική αναδρομή στη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη Γαλλία¹⁰

2.1.1 Μεσαίωνας και Αναγέννηση

Η διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη Γαλλία παρατηρείται ήδη από τα χρόνια του Μεσαίωνα. Τον 12ο αιώνα σημειώνεται μεγάλη πρόοδος στην εκπαίδευση, αφού, πέρα από την ίδρυση πανεπιστημίων στη χώρα (Πανεπιστήμιο των Παρισίων), οργανώνεται το σύστημα διδασκαλίας σε όλα τα *collèges* των σημαντικών πόλεων και καλλιεργείται η εμβάθυνση στη γνώση αρχαίων συγγραφέων, όπως στον Αριστοτέλη, στον Θαλή, στον Ευκλείδη κ.ά. Η γλώσσα διδασκαλίας, όμως, στα σχολεία αυτής της περιόδου, τα οποία συχνά στεγάζονται στους καθεδρικούς ναούς, παραμένουν τα λατινικά. Αργότερα, οι Σταυροφορίες (1269) αλλά και η κατάκτηση ελληνικών περιοχών από τους Γάλλους συντελούν

¹⁰ <http://www.circe.be>, <http://www.clionautes.org/spip.php?article1642> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

στην περαιτέρω διάδοση της ελληνικής γλώσσας. Ο Γουλιέλμος Βουδαίος (βυζαντινός λόγιος, μαθητής του Γεωργίου Πλήθωνα) φαίνεται ότι εγκαινιάζει τη διδασκαλία της ελληνικής στο Παρίσι γύρω στα 1495.

Κατά την Αναγέννηση, λοιπόν, και τα χρόνια που την ακολουθούν το λατινο-ελληνικό σύστημα παιδείας είναι αυτό που παράγει όλα τα ιστορικά εκπαιδευτικά μοντέλα της Ευρώπης, ανάμεσα στα οποία τα σχολεία των Ιησουιτών και αυτά του De la Salle¹¹. Αν και τα ελληνικά γράμματα βρίσκουν μια σταθερή θέση στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών της Γαλλίας από την εποχή της Αναγέννησης, ως τα μέσα του 18ου αιώνα οι Γάλλοι εξακολουθούν να βλέπουν τους αρχαίους Έλληνες μέσα από κείμενα γραμμένα στα λατινικά: την εποχή αυτή δημιουργείται για πρώτη φορά ένα μεγάλο κοινό, που είναι σε θέση να διαβάξει τους αρχαίους Έλληνες από το πρωτότυπο¹².

2.1.2 Τα χρόνια της Γαλλικής Επανάστασης και ο 19ος αιώνας

Κατά τη Γαλλική Επανάσταση ο μαρκήσιος de Condorcet (1743-1794) θέτει το πλαίσιο για την καθολική εκπαίδευση. Τότε για πρώτη φορά γίνεται προσπάθεια να δημιουργηθεί ενιαίο σχολικό σύστημα, διαρθρωμένο οριζόντια σε πέντε βαθμίδες¹³. Το 1802 ο Ναπολέων Βοναπάρτης ιδρύει τα *lycées* -τα οποία προέκυψαν από τα *écoles centrales*- και περιλαμβάνουν όλες τις τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπου οι μαθητές διδάσκονται γαλλικά, λατινικά, αρχαία ελληνικά και φυσικές επιστήμες. Το άρθρο 5 του Διατάγματος της 17/03/1808 ορίζει το πρόγραμμα σπουδών στο *lycée*: «Οι αρχαίες γλώσσες, η ιστορία, η ρητορική, η λογική και τα βασικά στοιχεία των μαθηματικών και των φυσικών επιστημών». Το *lycée* περιλαμβάνει έξι τάξεις, με τα λατινικά και τα γαλλικά να διδάσκονται ταυτόχρονα στις 5 πρώτες τάξεις, ενώ τα αρχαία από την 2η έως την 4η τάξη. Κατά τη φοίτησή τους στην τελευταία τάξη οι μαθητές διδάσκονται φιλοσοφία είτε στα γαλλικά είτε

¹¹ Καζάζης, Ι.Ν., *Αρχαιοελληνικός πεζός λόγος, Προλεγόμενα στην τέχνη της γραφής του*, Ζήτη, Θεσ/νίκη, 1992, σελ. 41

¹² Καζάζης, Ι.Ν., ό. π., σελ. 32

¹³ Τερζής, Ν. Π., *Το Γυμνάσιο ως βαθμίδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης: κριτική απογραφή και συγκριτική έρευνα*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1988, σελ. 89

στα λατινικά. Με την ίδρυση των *lycées*, λοιπόν, γίνεται ξεκάθαρη η στροφή στο ουμανιστικό μοντέλο εκπαίδευσης, στο οποίο κυριαρχούν οι κλασικές σπουδές και κυρίως τα λατινικά.

Όσα από τα *écoles centrales* δεν μετατρέπονται στα κρατικά *lycées*, περνούν στη δικαιοδοσία της τοπικής αυτοδιοίκησης και ονομάζονται *collèges*. Σε αυτού του είδους τα σχολεία σύμφωνα, πάλι, με το άρθρο 5 του Διατάγματος της 17/03/1808 διδάσκονται: «στοιχεία των αρχαίων γλωσσών και βασικές αρχές της ιστορίας και των επιστημών». Μετά την Παλινόρθωση των Βουρβόνων (1814) τα *lycées* μετονομάζονται, για λίγα χρόνια, σε *collèges royaux*, για να ονομαστούν και πάλι *lycées* κατά την περίοδο της «Δεύτερης Δημοκρατίας» (1848-1862), ενώ τα *collèges* εξελίσσονται στα *collèges communaux*.

Το ουμανιστικό μοντέλο εκπαίδευσης, όμως, αμφισβητήθηκε ήδη από το α' μισό του 19ου αιώνα, όταν το πρόγραμμα σπουδών αρχίζει να αποκτά πιο εξειδικευμένο χαρακτήρα. Στα μεγαλύτερα *lycées*, η φυσική, η ιστορία, η γεωγραφία, οι σύγχρονες γλώσσες αρχίζουν σταδιακά να γίνονται αυτόνομα μαθήματα με εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς, παρά την προσπάθεια που καταβάλει ο υπουργός Hippolyte Fortoul (1851–1856) για επιστροφή στον «εγκυκλοπαιδισμό».

Επιπλέον, η εκπαίδευση του 19ου αιώνα στη Γαλλία, σε μια χώρα κατά βάση αγροτική, απευθύνεται αποκλειστικά στους προνομιούχους: η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν παρέχεται δωρεάν, γεγονός που δικαιολογεί τον μικρό αριθμό των σχολείων που ανήκουν σε αυτή τη βαθμίδα: ο αριθμός των *lycées* δεν ξεπερνάει τα 56 το 1848, τα 83 το 1870, ενώ στα τέλη του αιώνα υπάρχουν στη Γαλλία 250 *collèges* με χαμηλό μέσο αριθμό μαθητών: 146 το 1898.

Τα λατινικά διδάσκονται από την 8η τάξη, ενώ η ηλικία που μπορεί να εισαχθεί ένας μαθητής στο *collège* είναι αυτή των 6 ετών. Τα μαθήματα διαφέρουν πολύ από την εκπαιδευτική πραγματικότητα: οι μαθητές αναλαμβάνουν ένα καθήκον ανά ημέρα (ελληνικό κείμενο, λατινικό κείμενο, λατινική πεζογραφία, λατινική ποίηση, προφορική εξάσκηση στα λατινικά), ενώ οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν σε αυτά τα σχολεία δεν έχουν τα απαραίτητα προσόντα: το 1865 υπάρχουν 1320 καθηγητές γλωσσών στα *collèges communaux* από τους οποίους οι 1000 είναι απλά πτυχιούχοι

χωρίς άδεια άσκησης επαγγέλματος.

Έτσι, πολλοί μαθητές εγκαταλείπουν την εκπαίδευση, γιατί δέχονται πιέσεις από την οικογένεια. Για να αυξηθεί ο αριθμός των μαθητών, το οποίο αποτελεί βασικό στοιχείο της οικονομικής ισορροπίας τους, τα *collèges* αναπτύσσουν ένα συντομότερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες των οικογενειών, και το ονομάζουν συχνά «ανώτερη πρωτοβάθμια εκπαίδευση» (*primaire supérieur*). Το 1865 ο Jean Victor Duruy (1811-1894) αναδιοργανώνει αυτόν τον τύπο εκπαίδευσης και τον ονομάζει «ειδική» εκπαίδευση (*enseignement "spécial"*). Το 1/3 των μαθητών σπουδάζει σε αυτήν, ενώ η διάρκειά της ορίζεται σε 4 σχολικά έτη. Από το 1880, η δημοκρατική εξουσία υποστηρίζει τον εκσυγχρονισμό του προγράμματος σπουδών και της παιδαγωγικής μεθόδου. Έτσι, μειώνεται ο ρόλος των λατινικών, παρ' όλη την αντίσταση των υποστηρικτών των κλασικών σπουδών, ενώ αρχίζουν σταδιακά να επιβάλλονται νέες παιδαγωγικές μέθοδοι που απαιτούν την παρατήρηση, τον πειραματισμό και την προσωπική σκέψη των μαθητών.

2.1.3 Ο 20ός αιώνας

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση μεταρρυθμίζεται εκ βάθρων το 1902, οπότε και εισάγονται οι όροι *cycle* και *section* που χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα στην ορολογία της εκπαίδευσης. Τα Λατινικά τώρα διδάσκονται από την 6η τάξη, η δευτεροβάθμια κλασική εκπαίδευση διαρκεί επτά συνεχόμενα σχολικά έτη. Η «ειδική εκπαίδευση» (*l'enseignement spécial*) έχει εντωμεταξύ εξελιχθεί και έχει γίνει μια σύγχρονη εκπαίδευση, διάρκειας έξι χρόνων. Οι μεταρρυθμιστές του 1902 προσθέτουν σε αυτήν ένα ακόμη έτος και έτσι επιφέρουν την ισοτιμία της κλασικής και της σύγχρονης εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα και οι δύο τύποι αυτοί να οδηγούν σε ένα απολυτήριο (*baccalauréat*) ίσης αξίας. Επιπλέον, αποφασίζουν να «μειώσουν» τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, την κλασική όπως τη σύγχρονη, δημιουργώντας δύο κύκλους (*cycles*): έναν 1ο κύκλο τεσσάρων ετών με μαθήματα κλασικής κατεύθυνσης (*section classique*) (Α) και με μαθήματα σύγχρονης κατεύθυνσης (*section moderne*) (Β). Έτσι, οι καλοί μαθητές της «ανώτερης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» (*primaire*

supérieur), που κάνουν παρόμοια μαθήματα με εκείνους που φοιτούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κι έχουν επιλέξει τη *section moderne* (B), μπορούν να εισέλθουν στο 2ο κύκλο. Με αυτόν τον τρόπο οι μεταρρυθμιστές οργανώνουν μια «γέφυρα» μεταξύ της ανώτερης πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο 2ος κύκλος περιλαμβάνει τέσσερις κατευθύνσεις: λατινικά-Ελληνικά, λατινικά-γλώσσες, λατινικά-επιστήμες, γλώσσες-επιστήμες. Αυτή η δομή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ελαφρώς τροποποιημένη μετά την κατάργηση της κατεύθυνσης λατινικά-γλώσσες, θα διαρκέσει μέχρι το 1965.

Από τις αρχές του 20ου αιώνα, λοιπόν, αρχίζουν οι συζητήσεις για τον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης. Το 1910 προτείνεται, με νομοθετική ρύθμιση, η αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης σε τρεις διαδοχικές βαθμίδες, με μια ενιαία πρωτοβάθμια εκπαίδευση, γεγονός που σημαίνει την κατάργηση των πρώτων τάξεων των *lycées* και των *collèges*, μια ενδιάμεση βαθμίδα εκπαίδευσης και μια τρίτη ανώτερη βαθμίδα. Η περίοδος του μεσοπολέμου χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη της τεχνικής εκπαίδευσης. Κατά τη δεκαετία του 1930 σκοπό του σχολείου αποτελεί η ισότητα μεταξύ των κοινωνικών τάξεων. Πράγματι, το 1933 η β'βάθμια εκπαίδευση παρέχεται χωρίς δίδακτρα, ενώ το μάθημα των λατινικών υποβαθμίζεται στο εκπαιδευτικό σύστημα, αφού πλέον παρέχεται προαιρετικά στους μαθητές.

Όλες αυτές οι αλλαγές που συμβαίνουν από το 1880 έως το 1930 μεταβάλλουν τη δομή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γεγονός που επηρεάζει στην αλλαγή του περιεχομένου των διδασκόμενων μαθημάτων. Η πλειοψηφία των καθηγητών των γλωσσών αντιλαμβάνονται αυτές τις μεταρρυθμίσεις ως παραγκωνισμό της διδασκαλίας των αρχαίων γλωσσών. Πιο συγκεκριμένα, η μεταρρύθμιση του 1902 δημιουργεί τέσσερις κατευθύνσεις στη β'βάθμια εκπαίδευση, από τις οποίες η μία δεν περιλαμβάνει τα λατινικά. Έτσι ξεκινούν οι έντονες συζητήσεις και συγκρούσεις ανάμεσα στους υποστηρικτές των δύο διαφορετικών τάσεων, οι οποίες πολύ σύντομα εξελίσσονται στη «διαμάχη μεταξύ των αρχαίων και των σύγχρονων» (*"la querelle des anciens et des modernes"*).

Το 1941 ο Υπουργός Παιδείας Jérôme Carcopino (1881-1970) ενσωματώνει τα σχολεία της «ανώτερης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» στη δευτεροβάθμια και τα

μετατρέπεται στα *collèges modernes*. Μετά την απελευθέρωση δημιουργούνται νέες τάξεις σε κάποια *lycées*, ενισχύεται η έρευνα και τα τεχνικά μαθήματα, ενώ η έναρξη της διδασκαλίας των λατινικών αναβάλλεται πλέον μετά την 6η τάξη. Η επιτροπή Langevin Wallon (1944-1947), μάλιστα, με το ομώνυμο σχέδιο μεταρρυθμίσεων¹⁴, που εισάγει τον κύκλο προσανατολισμού (*cycle d'orientation*) και τον κύκλο παρατήρησης (*cycle d'observation*), προτείνει να μετατεθεί η διδασκαλία των λατινικών στην 4η τάξη, αλλά οι υπερασπιστές των λατινικών πιέζουν τον υπουργό René Capitant (1901-1970) κι έτσι αυτός αποφασίζει ότι οι μαθητές που θα φοιτήσουν στην 6η τάξη το 1945, θα διδαχθούν τα λατινικά, στο δεύτερο, όμως, τρίμηνο.

Μέχρι το 1968, τα Λατινικά διδάσκονται για πρώτη φορά στην 6η τάξη του *collège* στα δημόσια σχολεία και στην 7η στα ιδιωτικά, ενώ τα Αρχαία Ελληνικά αποτελούν επιλεγόμενο μάθημα που προσφέρεται στην 4η τάξη στα δημόσια και στην 5η στα ιδιωτικά σχολεία. Το 1942, ένας μαθητής μπορεί να πάρει 6 ώρες λατινικών την εβδομάδα στην 6η τάξη, 5 ώρες στην 5η, 4 ώρες στην 4η και στην 3η και 4 ώρες Αρχαία Ελληνικά την εβδομάδα στην 4η, αν επιλέξει το συγκεκριμένο μάθημα. Στο *lycée*, οι μαθητές, εφόσον επιλέγουν τα δύο αυτά μαθήματα, τα παρακολουθούν 4 ώρες την εβδομάδα μέχρι την 1η τάξη. Η προφορική εξάσκηση δεν περιλαμβάνεται στη μέθοδο διδασκαλίας, ενώ διδάσκεται ένα στοιχειώδες λεξιλόγιο. Η αξιολόγηση γίνεται σε εβδομαδιαία βάση και περιλαμβάνει μετάφραση από τα λατινικά ή τα αρχαία ελληνικά στα γαλλικά ή και το αντίστροφο.

Από το 1969 ως το 1998, η μελέτη των αρχαίων γλωσσών ξεκινά στην 5η τάξη κατά τη διάρκεια εισαγωγικών περιόδων. Τα Λατινικά και τα Ελληνικά προσφέρονται ως μαθήματα επιλογής στην 4η και διδάσκονται στις δύο τελευταίες τάξεις του *collège*. Τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να διδαχθούν Λατινικά ή Αρχαία Ελληνικά ή και τις δύο γλώσσες 3 ώρες το κάθε μάθημα την εβδομάδα. Οι 3 ώρες διδασκαλίας την εβδομάδα ισχύουν και στο *lycée* για το καθένα από τα δύο αυτά

¹⁴ Langevin Wallon ονομάστηκε το σχέδιο γενικής μεταρρύθμισης του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος που γεννήθηκε από τις εργασίες μιας επιτροπής που διεύθυναν και καθοδηγούσαν αρχικά ο φυσικός Paul Langevin και μετά τον θάνατό του ο γιατρός-ψυχολόγος Henri Wallon.

επιλεγόμενα μαθήματα. Μερικές τροποποιήσεις γίνονται συνήθως στα ωρολόγια προγράμματα για τους μαθητές που ειδικεύονται στην κατεύθυνση των επιστημών (*série scientifique*).

Το 1998, μια μεταρρύθμιση αναδιοργανώνει τη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στο *collège*. Οι μαθητές έχουν τώρα πια τη δυνατότητα να αρχίζουν να μαθαίνουν Λατινικά στην 5η και να συνεχίζουν για δύο ή τρία χρόνια. Η διδασκαλία των Ελληνικών αρχίζει στην 3η τάξη. Σε ό,τι αφορά το *lycée*, δεν υπάρχουν τροποποιήσεις στη διδασκαλία των δύο μαθημάτων, αλλά τα προγράμματα σπουδών αλλάζουν το 2001 και η μορφή αξιολόγησης για τα Λατινικά και τα Αρχαία Ελληνικά για το *baccalauréat* αλλάζει το 2003¹⁵.

2.2 Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και κλασικές γλώσσες στη Γαλλία

2.2.1 «Η κοινή βάση γνώσεων και δεξιοτήτων»

Το 2005, οι στόχοι της υποχρεωτικής εκπαίδευσης αναμορφώνονται από τον Νόμο Πλαίσιο της 23ης Απριλίου 2005 (*Bulletin Officiel*, no. 18, 05/05/2005¹⁶) για το μέλλον του σχολείου. Στο άρθρο 9 γίνεται για πρώτη φορά λόγος για την «κοινή βάση γνώσεων και δεξιοτήτων:

«Η υποχρεωτική εκπαίδευση θα πρέπει τουλάχιστον να διασφαλίζει σε κάθε μαθητή τα απαραίτητα μέσα για να αποκτήσει μια κοινή βάση γνώσεων και δεξιοτήτων που είναι απαραίτητο εφόδιο, προκειμένου να ολοκληρώσει με επιτυχία την εκπαίδευσή του, να διαμορφώσει την προσωπικότητά του, να οικοδομήσει το προσωπικό και επαγγελματικό του μέλλον και να επιτύχει στην κοινωνική του ζωή».

Η «κοινή βάση γνώσεων και δεξιοτήτων» θεσπίζεται, τελικά, με διάταγμα της 11

¹⁵ <http://www.circe.be/content/view/51/283/lang.fr/> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

¹⁶ <http://www.education.gouv.fr/bo/2005/18/MENX0400282L.htm> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

Ιουλίου 2006 (D. n° 2006-830, 11/07/2006¹⁷) και θέτει ως στόχο να εξασφαλίσει στον κάθε μαθητή τα απαραίτητα μέσα για την απόκτηση μιας κοινής βάσης γνώσεων και δεξιοτήτων, η οποία οργανώνεται σε επτά πυλώνες/βασικές δεξιότητες:

1. χρήση της γαλλικής γλώσσας,
2. ικανοποιητική χρήση μιας ξένης σύγχρονης γλώσσας,
3. βασικά στοιχεία των μαθηματικών, των μαθημάτων των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας,
4. απόκτηση ικανοτήτων στη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνιών (ΤΠΕ),
5. ανάπτυξη ανθρωπιστικής καλλιέργειας,
6. απόκτηση κοινωνικών και πολιτικών ικανοτήτων,
7. ανάπτυξη αυτονομίας και πρωτοβουλίας.

Ο Νόμος Πλαίσιο του 2005, εκτός του ότι θέτει τον θεμέλιο λίθο για τη θέσπιση της «κοινής βάσης γνώσεων και δεξιοτήτων», τροποποιεί επίσης διατάξεις σχετικά με τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*collèges, lycées*) διευκρινίζοντας ότι: το κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα πρέπει να καθορίζει τις ειδικές διαδικασίες για την εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων σπουδών και των εθνικών στόχων· το κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα οφείλει να έχει ένα παιδαγωγικό συμβούλιο, σκοπός του οποίου θα είναι ο συντονισμός των μαθημάτων και η αξιολόγηση των σχολικών δραστηριοτήτων¹⁸.

2.2.2 Τα νέα προγράμματα σπουδών στο *collège* και στο *lycée*

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, ανάμεσα στους βασικούς στόχους των μεταρρυθμίσεων του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας για το σχολικό έτος 2009-2010 είναι και η εφαρμογή μιας σειράς νέων μέτρων, όπως η εισαγωγή νέων προγραμμάτων σπουδών στο *collège* και στο *lycée professionnel*. Τα προγράμματα,

¹⁷ <http://www.education.gouv.fr/bo/2006/29/MENE0601554D.htm> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

¹⁸ Eurydice, Organisation of the education system in France 2009/2010

λοιπόν, του *collège (B.O. spécial, no. 6, 28/08/2008¹⁹)* ορίζονται εκ νέου βασισμένα πλέον στην «κοινή βάση γνώσεων και δεξιοτήτων» και τίθενται σε εφαρμογή στις αρχές του σχολικού έτους 2009-2010. Όπως αναφέρεται στην επίσημη ιστοσελίδα του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας:

«Τα προγράμματα σπουδών του *collège* ορίζουν τις βασικές γνώσεις και τις μεθόδους που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές κατά τη φοίτησή τους σε αυτήν τη βαθμίδα. Τα προγράμματα αποτελούν το εθνικό πλαίσιο εντός του οποίου οι εκπαιδευτικοί οργανώνουν τη διδασκαλία λαμβάνοντας υπόψη τους ρυθμούς μάθησης του κάθε μαθητή».

(πηγή: Le Ministère de l'Éducation Nationale, *Les programmes au collège*²⁰)

Τα νέα προγράμματα σπουδών (*B.O. no 31, 27/08/2009²¹*) για το μάθημα «Γλώσσες και Πολιτισμοί της Αρχαιότητας» (*Langues et cultures de l'Antiquité*), που περιλαμβάνει τη διδασκαλία των αρχαίων και των λατινικών στο *collège*, εισάγονται για πρώτη φορά τη σχολική χρονιά 2010-2011 στην 5η τάξη, το 2011-2012 θα εφαρμοστούν στην 4η τάξη και το 2012-2013 στην 3η τάξη.

Όσον αφορά στο *lycée d'enseignement général et technologique* τα νέα μέτρα τίθενται σε ισχύ για πρώτη φορά στις αρχές του σχολικού έτους 2010-2011 στην 2η τάξη σύμφωνα με το *B.O. spécial no. 1, 04/02/2010²²*, αντί της σχολικής χρονιάς 2008-2009 όπως είχε αρχικά αποφασιστεί σύμφωνα με το *B.O. no 32, 13/09/2007²³*. Τα προγράμματα σπουδών για τα περισσότερα μαθήματα αυτής της τάξης

¹⁹ http://media.education.gouv.fr/file/special_6/56/7/BO_special_6_28-08-2008_34567.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

²⁰ <http://www.education.gouv.fr/cid81/les-programmes.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

²¹ http://media.education.gouv.fr/file/31/33/4/Bulletin-officiel-31-MEN_117334.pdf (p. 50-75) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

²² http://media.education.gouv.fr/file/special_1/40/7/bulletin-officiel-special-1-4-2-2010_136407.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

²³ Αιτία της αναβολής της μεταρρύθμισης στάθηκε, σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση της 15/12/2008 του υπουργού Παιδείας Xavier Darcos, η επιθυμία της κυβέρνησης και προεδρίας για περαιτέρω συζητήσεις με εκπροσώπους των μαθητών, οι οποίοι προέβησαν σε σειρά διαμαρτυριών λόγω της μεταρρύθμισης. Ακόμη, σε ανακοίνωσή του ο γάλλος πρωθυπουργός François Fillon δήλωσε ότι η μεταρρύθμιση πρέπει να εξεταστεί με περισσότερη προσοχή και να υπάρξει εμβάθυνση.

περιλαμβάνονται στο *B.O. spécial no. 4*, 29/04/2010²⁴. Το 2011-2012 θα εφαρμοστούν στην 1η τάξη και το 2012-2013 στην τελική τάξη (*classe terminale*), σύμφωνα πάλι με το *B.O. spécial no. 1*, 04/02/2010 (βλ. παραπάνω).

Στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας της Γαλλίας γίνεται αναφορά στη σημασία της εισαγωγής των νέων προγραμμάτων σπουδών στη 2η τάξη του lycée:

«Η εφαρμογή της νέας 2ης τάξης στην αρχή του σχολικού έτους 2010 αποτελεί το πρώτο βήμα της μεταρρύθμισης στον συγκεκριμένο τύπο σχολείου (*lycée d'enseignement général et technologique*). Τα νέα προγράμματα σπουδών επιτρέπουν την προοδευτική εξειδίκευση μέχρι την τελευταία τάξη του lycée».

(πηγή: Le Ministère de l'Éducation Nationale, *Les programmes du lycée, Les enseignements de la nouvelle classe de seconde*²⁵)

Ενώ για τα νέα προγράμματα σπουδών στις δύο επόμενες τάξεις του lycée αναφέρεται:

«Τα προγράμματα σπουδών ορίζουν τις βασικές γνώσεις και τις μεθόδους που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές, προκειμένου να προετοιμαστούν για τις ανώτερες σπουδές τους και για την είσοδό τους, αργότερα, στην ενεργό ζωή».

(πηγή: Le Ministère de l'Éducation Nationale, *Les programmes du lycée, Les programmes des classes de première et de terminale du lycée général et technologique*²⁶)

Στη βαθμίδα του lycée, όταν ο μαθητής διαλέξει τη «σειρά γενικών μαθημάτων» (*voie générale*) τα λατινικά και τα αρχαία διδάσκονται ως επιλεγόμενο μάθημα

²⁴ http://media.education.gouv.fr/file/special_4/79/7/bulletin_officiel_special_04-29-04-10_143797.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

²⁵ <http://www.education.gouv.fr/cid52692/les-enseignements-de-la-nouvelle-classe-de-seconde.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

²⁶ <http://www.education.gouv.fr/cid52709/programmes-de-premiere-et-de-terminale-du-lycee-general-et-technologique.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

εξερεύνησης (*enseignement d' exploration, optionnel*) ή προαιρετικό (*enseignement facultatif*) στη 2η τάξη και ως υποχρεωτικό μάθημα (*enseignement obligatoire*) ή προαιρετικό (*enseignement facultatif*) στην 1η τάξη, ενώ στην τελική τάξη οι μαθητές που ακολουθούν τη θεωρητική κατεύθυνση (*Série littéraire – L*) μπορούν να επιλέξουν μια από τις δύο αρχαίες γλώσσες ως μάθημα ειδίκευσης (*enseignement de spécialité*) ή πάλι ως προαιρετικό οι μαθητές όλων των κατευθύνσεων. Όταν, όμως, ο μαθητής διαλέξει τη «σειρά τεχνολογικών μαθημάτων» (*voie technologique*), δεν μπορεί να επιλέξει τις αρχαίες γλώσσες, εκτός εάν διαλέξει να πάρει απολυτήριο με ειδίκευση στη μουσική και τον χορό (*Bac Techniques de la Musique et de la Danse – TMD*). Το *B.O. no 30, 26/08/2010*²⁷ παρέχει οδηγίες –προς τους πρυτάνεις και τους επιθεωρητές των *académies*, τους επιθεωρητές των περιφερειακών εκπαιδευτικών διευθύνσεων, τους διευθυντές σχολείων, καθώς και τους καθηγητές– για τη διδασκαλία του μαθήματος ως επιλεγόμενου μαθήματος εξερεύνησης στη 2η τάξη, ενώ η διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος και στις τρεις τάξεις του *lycée* καθορίζεται στο πρόγραμμα σπουδών που περιλαμβάνεται στο *B.O. no 32, 13/09/2007*²⁸.

2.3 Η διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη Γαλλική εκπαίδευση σήμερα

Ο μαθητής μπορεί να επιλέξει τα λατινικά για πρώτη φορά στην 5η τάξη του *collège*, ενώ τα αρχαία στην 3η τάξη. Η διδασκαλία του κάθε μαθήματος γίνεται για τα λατινικά στην 5η τάξη σε δίωρη εβδομαδιαία βάση, ενώ στην 4η και στην 3η τάξη τα λατινικά και τα αρχαία προσφέρονται για τρίωρη διδασκαλία την εβδομάδα. Αν ο μαθητής της 3ης τάξης επιλέξει να παρακολουθήσει μία από τις δύο γλώσσες, τότε το μάθημα είναι τρίωρο, αν, όμως, επιλέξει και τις δύο γλώσσες ταυτόχρονα, τότε η

²⁷ <http://www.education.gouv.fr/cid52845/mene1017902n.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

²⁸ <http://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/bo/2007/32/32.pdf> (p. 1883-1909) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

καθεμιά από αυτές διδάσκεται 2 ώρες την εβδομάδα. Για την απόκτηση του απολυτηρίου που παίρνουν οι μαθητές, όταν τελειώσουν το *collège (brevet de collège)* λαμβάνονται υπόψη και οι διαρκείς αξιολογήσεις κατά τη διάρκεια της 3ης τάξης στα αρχαία ή/και στα λατινικά, αλλά μόνο για όσους μαθητές ξεπερνούν τον μέσο όρο επίδοσης.

Στο *lycée*, τα λατινικά και τα αρχαία ως επιλεγόμενο μάθημα εξερεύνησης ή ως προαιρετικό μάθημα στην 2η τάξη –ο μαθητής πρέπει να επιλέξει ένα από τα δύο– ενώ στις δύο επόμενες τάξεις (1η και τελική) ο μαθητής που ακολουθεί τη «γενική σειρά» μαθημάτων (*voie générale*) έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ένα από τα δύο μαθήματα ως υποχρεωτικό μάθημα, ως μάθημα ειδίκευσης, αν παρακολουθεί τα μαθήματα της θεωρητικής κατεύθυνσης (*Série littéraire - L*), ή ως προαιρετικό μάθημα ανεξαρτήτως της κατεύθυνσης που παρακολουθεί, για να διευρύνει το πολιτισμικό του υπόβαθρο. Σε όλες τις προηγούμενες περιπτώσεις, όσον αφορά στο *lycée*, τα λατινικά και τα αρχαία προσφέρονται για τρίωρη εβδομαδιαία διδασκαλία. Η αξιολόγηση των αρχαίων γλωσσών για την απόκτηση του απολυτηρίου (*baccalauréat*) εξαρτάται από το αν έχουν επιλέξει ένα από τα δύο αυτά μαθήματα ως μάθημα «υποχρεωτικό», «ειδίκευσης» ή ως «προαιρετικό».

Όπως θα φανεί στη συνέχεια, η διδασκαλία των δύο αυτών μαθημάτων στη β'βάθμια εκπαίδευση (*collège, lycée*) συμβάλλει στην ενίσχυση του 5ου πυλώνα της «κοινής βάσης γνώσεων και δεξιοτήτων», στην ανάπτυξη δηλαδή της ανθρωπιστικής καλλιέργειας (βλ. κεφ. 2.2), η οποία επιτρέπει στους μαθητές να αποκτήσουν ταυτόχρονα την έννοια της συνέχειας αλλά και της ασυνέχειας, της ταυτότητας αλλά και της διαφορετικότητας. Το γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα αντιμετωπίζει τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών, κυρίως των λατινικών, ως αναπόσπαστο μέρος της εκμάθησης γλωσσών, τόσο της μητρικής -αφού η γαλλική γλώσσα κατατάσσεται στις νεολατινικές γλώσσες- όσο και των ξένων γλωσσών²⁹. Πιο συγκεκριμένα, στο *B.O. no 30*, 26/08/2010, αναφέρεται σχετικά με τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών στη 2η τάξη του *lycée*:

²⁹ Bulwer, J., *Classics Teaching in Europe*, London, Duckworth, 2006, σελ. 3

«Μέσα στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του lycée αλλά και σύμφωνα με την ανανέωση της διδασκαλίας των γλωσσών και πολιτισμών της αρχαιότητας στο collège (B.O. no. 31, 27/08/2009) και με τα προγράμματα μαθημάτων επιλογής στο lycée (B.O. no. 32, 13/09/2007), η πρόκληση είναι να παροτρύνουν τους μαθητές της 2ης τάξης να μάθουν δυο γλώσσες και δύο πολιτισμούς που δεν απευθύνονται σε ειδικούς, και να αποκτήσουν, ανεξάρτητα από την κατεύθυνση που θα διαλέξουν, τις γλωσσικές και τις πολιτιστικές βάσεις του γαλλικού πολιτισμού και των πολιτισμών της Ευρώπης».

(πηγή: Le Ministère de l'Éducation Nationale, *Enseignements primaire et secondaire, Enseignement d'exploration, "Langues et cultures de l'Antiquité"*³⁰)

Σύμφωνα με την ανάλυση της γαλλικής στατιστικής υπηρεσίας (*Repères et Références Statistiques sur les Enseignements, la Formation et la Recherche*, 2010)³¹ για τη διδασκαλία των αρχαίων και των λατινικών στο collège και στο lycée κατά το σχολικό έτος 2009 προκύπτουν τα παρακάτω:

Η διδασκαλία των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών στη β'βάθμια εκπαίδευση						
Κατανομή των μαθητών που διδάσκονται λατινικά και αρχαία ελληνικά στη β'βάθμια εκπαίδευση κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2009						
		Συνολικός αριθμός μαθητών	Λατινικά		Αρχαία Ελληνικά	
			Μαθητές	%	Μαθητές	%
Δημόσια Σχολεία	5η τάξη	606.110	125.013	20,6	.	.
	4η τάξη	604.626	108.929	18,0	.	.
	3η τάξη	592.652	88.839	15,0	15.309	2,6

³⁰ <http://www.education.gouv.fr/cid52845/mene1017902n.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

³¹ http://media.education.gouv.fr/file/2010/07/0/RERS10-4.18-Latin-grec_163070.xls (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

	Σύνολο: 5η – 3η τάξη	1.803.388	322.781	17,9	15.309	2,6
	2η τάξη	391.810	17.413	4,4	5.603	1,4
	1η τάξη	360.094	13.630	3,8	3.588	1,0
	Τελική τάξη	370.048	12.559	3,4	3.269	0,9
	Σύνολο: 2η – Τελική τάξη	1.121.952	43.602	3,9	12.460	1,1
	Γενικό Σύνολο: Δημόσια Σχολεία	2.925.340	366.383	12,5	27.769	1,6
Ιδιωτικά Σχολεία	5η τάξη	164.256	45.174	27,5	.	.
	4η τάξη	167.699	38.581	23,0	.	.
	3η τάξη	163.205	33.042	20,2	3.444	2,1
	Σύνολο: 5η – 3η τάξη	495.160	116.797	23,6	3.444	2,1
	2η τάξη	106.086	10.982	10,4	2.018	1,9
	1η τάξη	103.109	8.317	8,1	1.604	1,6
	Τελική τάξη	100.188	7.391	7,4	1.369	1,4
	Σύνολο: 2η – Τελική τάξη	309.383	26.690	8,6	4.991	1,6
	Γενικό Σύνολο: Ιδιωτικά Σχολεία	804.543	143.487	17,8	8.435	1,8
Δημόσια & Ιδιωτικά Σχολεία	5η τάξη	770.366	170.187	22,1	.	.
	4η τάξη	772.325	147.510	19,1	.	.
	3η τάξη	755.857	121.881	16,1	18.753	2,5
	Σύνολο: 5η – 3η τάξη	2.298.548	439.578	19,1	18.753	2,5
	2η τάξη	497.896	28.395	5,7	7.621	1,5
	1η τάξη	463.203	21.947	4,7	5.192	1,1
	Τελική τάξη	470.236	19.950	4,2	4.638	1,0
	1η & Τελική Τάξη, Θετική Κατεύθυνση	325.930	27.342	8,4	6.143	1,9

1η και Τελική Τάξη, Θεωρητική Κατεύθυνση	103.105	7.944	7,7	2.475	2,4
1η και Τελική Τάξη, Κατεύθυνση Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών	201.508	6.611	3,3	1.212	0,6
Σύνολο: 2η – Τελική τάξη	1.431.335	70.292	4,9	17.451	1,2
Γενικό Σύνολο: Δημόσια & Ιδιωτικά Σχολεία	3.729.883	509.870	13,7	36.204	1,7

Πιν. 1: Κατανομή των μαθητών που διδάσκονται λατινικά και αρχαία ελληνικά στη β'βάθμια εκπαίδευση κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2009 (πηγή: <http://www.education.gouv.fr>)

Στο *collège* 22% των μαθητών της 5ης τάξης επιλέγουν τα λατινικά κατά το σχολικό έτος 2009-2010, αλλά μόνο 16% των μαθητών της 3ης τάξης προβαίνουν στην ίδια επιλογή. Η εκμάθηση αυτής της γλώσσας αποτελεί πιο συχνό φαινόμενο στους μαθητές των ιδιωτικών σχολείων (24%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών των δημόσιων σχολείων ανέρχεται στο 18%. Τα αρχαία ελληνικά παραμένουν πιο χαμηλά στις προτιμήσεις των μαθητών και στα ιδιωτικά και στα δημόσια *collèges* (περίπου 2%). Η μεγάλη διαφορά μεταξύ των μαθητών που επιλέγουν τα λατινικά και αυτών που επιλέγουν τα αρχαία μπορεί να αιτιολογηθεί από το γεγονός ότι η εκμάθηση των λατινικών αποσκοπεί στην βαθύτερη ανάλυση της μητρικής γλώσσας των μαθητών, μια και τα γαλλικά είναι λατινογενής γλώσσα, ενώ αντίθετα, τα αρχαία ελληνικά παρουσιάζουν ενδιαφέρον μόνο ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο που συνεισφέρει στην ευρύτερη γνώση της γλωσσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς του αρχαίου κόσμου³².

Στο *lycée* επιλέγεται σπάνια η εκμάθηση των αρχαίων γλωσσών, αφού το ποσοστό των 16% των μαθητών που μαθαίνουν λατινικά στην 3η τάξη του *collège*

³² Bulwer, J., ό.π., σελ. 54

πέφτει κατακόρυφα στο 6% στην επόμενη τάξη, δηλαδή στη 2η τάξη του *lycée*. Αυτό συμβαίνει, γιατί στην 2η τάξη οι αρχαίες γλώσσες ως επιλεγόμενο μάθημα «ανταγωνίζονται» άλλα εξίσου σημαντικά μαθήματα: καλλιτεχνικά, σύγχρονες γλώσσες, τεχνολογικά μαθήματα, οπότε η απόφαση επιλογής είναι δύσκολη για τον μαθητή.

Αν θελήσουμε, βασισμένοι σε στοιχεία της Διεύθυνσης Αξιολόγησης, Σχεδιασμού και Απόδοσης του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας (*Direction de l'évaluation, de la prospective et de la performance – DEPP*), να δούμε τον αριθμό των μαθητών που επιλέγει τα μαθήματα των λατινικών και των αρχαίων την δεκαετία 2000-2009, τόσο στο *collège* όσο και στο *lycée*, θα διαπιστώσουμε ότι έχει αυξηθεί αισθητά ο αριθμός των μαθητών που επιλέγουν τα αρχαία ελληνικά –και στο *collège* και στο *lycée*– ενώ η προτίμηση στα λατινικά είναι ελάχιστα αυξημένη στο *lycée* και σαφώς μειωμένη στο *collège*:

Σχολική Χρονιά	Λατινικά	Λατινικά	Αρχαία Ελληνικά	Αρχαία Ελληνικά
	<i>Collège</i>	<i>Lycée</i>	<i>Collège</i>	<i>Lycée</i>
2000-2001	482.743	68.285	14.670	12.245
2001-2002	476.683	66.693	16.509	12.562
2002-2003	473.901	65.523	17.680	13.000
2003-2004	472.007	61.506	17.684	13.962
2004-2005	472.160	62.692	18.964	14.956
2005-2006	464.641	64.731	20.388	15.762
2006-2007	444.815	67.421	19.355	16.109
2007-2008	439.660	70.492	18.625	17.241
2008-2009	442.428	70.419	18.562	17.202

Πιν. 2: Αριθμός γάλλων μαθητών που επιλέγει τα μαθήματα των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών τη δεκαετία 2000-2009 (πηγή: <http://www.cnarela.fr>³³)

Συνολικά και στους δύο τύπους σχολείων (*collège*, *lycée*) την α' δεκαετία του

³³ <http://www.cnarela.fr/Portals/0/Pdf/effectifs%20degescos.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

21ου αιώνα παρατηρούμε ότι οι μαθητές που επιλέγουν τα αρχαία ελληνικά αυξάνονται κατά 10.000, ενώ αντίθετα αυτοί που επιλέγουν τα λατινικά μειώνονται κατά 40.000 περίπου. Δεν έχει μελετηθεί ακόμη αν αυτοί που επιλέγουν τα αρχαία ελληνικά ταυτίζονται με αυτούς που εγκαταλείπουν τα λατινικά, γιατί σε αυτήν την περίπτωση δεν πρόκειται για ένα πραγματικό κέρδος των αρχαίων γλωσσών εις βάρος των άλλων μαθημάτων, αλλά για μια «εσωτερική» μεταφορά. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με ανάλυση της ένωσης γάλλων εκπαιδευτικών *Sauver les Lettres*³⁴, μια τέτοια μεταστροφή δείχνει και το ενδιαφέρον που οι μαθητές συνεχίζουν να δείχνουν για αυτές τις γλώσσες, παρά τα επίσημα μέτρα που λαμβάνονται, μέσω των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, τα οποία απαξιώνουν τα συγκεκριμένα μαθήματα.

2.3.1 Ο καθηγητής κλασικών γλωσσών – *Le professeur de lettres classiques*

Μέσα σε αυτή τη λογική της απαξίωσης των κλασικών γλωσσών από την πλευρά του κράτους φαίνεται ότι κινείται και το διάταγμα της 28/12/2009, που δημοσιεύεται στην «Εφημερίδα της Κυβέρνησης» στις 06/01/2010 (*JORF no 0004*, 06/01/2010)³⁵, σύμφωνα με το οποίο αποφασίζονται, ανάμεσα σε άλλες διατάξεις, αλλαγές στο περιεχόμενο και στον τρόπο εξέτασης στο πλαίσιο του διαγωνισμού *CAPES* για τους εκπαιδευτικούς των κλασικών γλωσσών.

Το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας προσλαμβάνει κάθε χρόνο έναν συγκεκριμένο αριθμό εκπαιδευτικών που πρόκειται να διδάξουν τις αρχαίες γλώσσες μέσω δύο διαγωνισμών που γίνονται σε εθνικό επίπεδο: του *CAPES* (*Certificat d'Aptitude Professionnelle pour l'enseignement Secondaire*) και του *Agrégation*. Για να συμμετάσχει κανείς στον *CAPES* πρέπει να έχει έναν τίτλο σπουδών στις Κλασικές γλώσσες, που αντιστοιχεί σε 3 χρόνια φοίτησης, ενώ για τη συμμετοχή στον άλλο διαγωνισμό (*Agrégation*) απαιτείται τίτλος σπουδών στις Κλασικές γλώσσες, ο

³⁴ <http://www.sauv.net/effectifsla2011.php> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

³⁵ <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000021625818&dateTexte=&oldAction=rechJO&categorieLien=id>

οποίος αποκτάται ύστερα από 4 χρόνια φοίτησης. Στη Γαλλία ο καθηγητής κλασικών γλωσσών εξειδικεύεται και στη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών, αλλά και στη διδασκαλία των γαλλικών. Ονομάζεται *professeur de lettres classiques*, αντίθετα με τον καθηγητή που διδάσκει μόνο γαλλικά και ονομάζεται *professeur de lettres modernes*.

Στα σχολεία της β' βάθμιας εκπαίδευσης υπάρχουν πολύ περισσότερες θέσεις για τους *professeurs de lettres modernes* παρά για αυτούς που διδάσκουν τις αρχαίες γλώσσες. Αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό αν λάβουμε υπόψη το ποσοστό των μαθητών που διδάσκεται τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά τόσο στο *collège* όσο και στο *lycée* (βλ. κεφ. 2.3, Πιν. 1).

Αυτά τα ποσοστά φαίνεται ότι έλαβε υπόψη και η κρατική ηγεσία και αποφάσισε, με το διάταγμα της 28/12/2009, αλλαγές στον τρόπο διενέργειας και στο περιεχόμενο του διαγωνισμού *CAPES*, αρχής γενομένης από τον διαγωνισμό του 2011. Το γεγονός αυτό προκάλεσε σημαντικές αντιδράσεις στους κύκλους των εκπαιδευτικών των αρχαίων γλωσσών και, κινούμενη σε αυτό το πλαίσιο, η επιτροπή του *CAPES* για τις κλασικές γλώσσες αποφάσισε να στείλει στις 14 Ιουλίου 2010 επιστολή παραίτησής της προς τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας, στην οποία επιστολή αποδοκιμάζει τη μείωση των γραπτών δοκιμασιών από τον αριθμό των τριών (γαλλικά, αρχαία ελληνικά, λατινικά) σε δύο (γαλλικά, αρχαία ελληνικά + λατινικά), καθώς και τον εξοβελισμό της ερμηνείας ενός λατινικού ή αρχαιοελληνικού κειμένου από τις προφορικές δοκιμασίες στο πλαίσιο του ίδιου διαγωνισμού³⁶.

2.4 Τα προγράμματα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο *collège* και στο *lycée*

Τα προγράμματα σπουδών για τα μαθήματα των κλασικών γλωσσών, όπως και αυτά που αφορούν στα υπόλοιπα μαθήματα, δημοσιεύονται στο Επίσημο Δελτίο Εθνικής Παιδείας (*Bulletin Officiel de l'Education Nationale – BOEN*³⁷), το οποίο

³⁶ http://www.fabula.org/actualites/reforme-des-concours-demission-du-jury-du-capes-de-lettres-classiques-14-07-10_39037.php (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

³⁷ <http://www.education.gouv.fr/pid285/le-bulletin-officiel.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

από το 2008, στο πλαίσιο της ανάπτυξης της ηλεκτρονικής διοίκησης, διατίθεται μόνο ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας.

2.4.1 Το πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο *collège*

Το πρόγραμμα σπουδών για τα αρχαία και τα λατινικά στο *collège* (B.O. no 31, 27/08/2009³⁸) εκτείνεται σε 26 σελίδες και χωρίζεται σε τρία μέρη:

α' μέρος

Το πρόγραμμα σπουδών για τις γλώσσες και τους πολιτισμούς της αρχαιότητας στο *collège*

Εισαγωγή

- I. Ανάγνωση, κατανόηση, μετάφραση και σχολιασμός των κειμένων
- II. Η μελέτη της γλώσσας

β' μέρος

Το πρόγραμμα σπουδών για τη διδασκαλία των λατινικών στο *collège*

- I. Οι θεματικοί άξονες και τα κείμενα
- II. Η μελέτη της γλώσσας
- III. Οι δεξιότητες
- IV. Τα λατινικά στην 5η τάξη
- V. Τα λατινικά στην 4η τάξη
- VI. Τα λατινικά στην 3η τάξη

γ' μέρος

Τα αρχαία στην 3η τάξη

- I. Οι θεματικοί άξονες και τα κείμενα
- II. Η μελέτη της γλώσσας

³⁸ http://media.education.gouv.fr/file/31/33/4/Bulletin-officiel-31-MEN_117334.pdf (p. 50-75)
(τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

III. Οι δεξιότητες

Οι σκοποί που υπηρετούνται με τη διδασκαλία των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών στο *collège* είναι οι εξής: α) η καλύτερη γνώση της γαλλικής γλώσσας μέσα από τη γνώση της γλώσσας προέλευσής της, β) η ανάπτυξη μιας ευρύτερης καλλιέργειας όσον αφορά την ιστορία, το δίκαιο, τη λογοτεχνία, την πολιτική και τις τέχνες, και γ) η ευκολότερη μάθηση των σύγχρονων γλωσσών³⁹.

Μέσα από τα αρχαιοελληνικά και τα λατινικά, ποικίλου περιεχομένου, κείμενα ο μαθητής καλείται να μελετήσει ταυτόχρονα τον πολιτισμό και τη γλώσσα, ενώ με την αποφοίτησή του από το *collège*, πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζει τους βασικούς κανόνες της γραμματικής, να διαθέτει ένα βασικό λεξιλόγιο (800-1000 λέξεις στα λατινικά, 300 περίπου λέξεις στα αρχαία), προκειμένου να αναλύει και να μεταφράζει ένα απλό κείμενο αλλά και να κατανοεί τη χρησιμότητα των συγκεκριμένων λέξεων στη γαλλική γλώσσα. Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς ανατίθενται στον μαθητή ποικίλες γραπτές και προφορικές δραστηριότητες, ενώ για την αξιολόγηση των «αρχαίων γλωσσών» λαμβάνονται υπόψη όλα τα είδη της μάθησης (μετάφραση, λεξιλόγιο, μορφολογία, αρχαιογνωσία), προκειμένου να διαπιστωθούν οι δεξιότητες και οι ικανότητες που έχουν αναπτύξει οι μαθητές, καθώς και να ενθαρρυνθούν στη μελλοντική ενασχόλησή τους με τα αρχαία ελληνικά και τα λατινικά.

Ο εκπαιδευτικός οφείλει να προσαρμοστεί στο πρόγραμμα σπουδών, που ορίζεται σε εθνικό επίπεδο, και να ακολουθήσει τις γενικές οδηγίες, αλλά μπορεί ταυτόχρονα να οργανώσει τη διδασκαλία του μαθήματος, όπως ο ίδιος θεωρεί καλύτερα. Προκειμένου να βοηθηθεί στο έργο του και να υπηρετήσει τους στόχους διδασκαλίας των συγκεκριμένων μαθημάτων, το πρόγραμμα σπουδών:

ι) του παρέχει πίνακες με αναλυτικά στοιχεία σχετικά με: α) τις θεματικές ενότητες και τα κείμενα που πρέπει να μελετηθούν, β) τη διαθεματική σύνδεση με τα έργα τέχνης που διαλέγονται με τα προς μελέτη κείμενα, γ) τις γνώσεις για τη γλώσσα (γραμματική, λεξιλόγιο) που πρέπει να αποκτηθούν, δ) τις δεξιότητες που πρέπει να

³⁹http://media.education.gouv.fr/file/31/56/2/Langue-culture-antiquite-college_101562.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

έχει αναπτύξει ο μαθητής τελιώνοντας το *collège*.

ii) τον παραπέμπει να μελετήσει τους πόρους που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του *Éduscol*⁴⁰ (ο ιστότοπος του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας, που απευθύνεται σε όσους εργάζονται στον χώρο της εκπαίδευσης) καθώς και σε άλλες εγκεκριμένες ιστοσελίδες (Musagora, ιστοσελίδες των *académies*).

2.4.2 Το πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο *lycée*

Στο *lycée* το πρόγραμμα σπουδών για τις γλώσσες και τους πολιτισμούς της αρχαιότητας (Β.Ο. no 32, 13/09/2007⁴¹) εκτείνεται σε 27 σελίδες και δομείται ως εξής:

Παράρτημα Ι

Εισαγωγή: Οι γλώσσες και οι πολιτισμοί της αρχαιότητας στο *lycée*

- I. Στόχοι
- II. Κείμενα, είδη, ιστορικές και πολιτισμικές αναφορές
- III. Γνώσεις και πρόοδος (ανάγνωση, γλώσσα)
- IV. Γραπτές και προφορικές δραστηριότητες
- V. Το πρόγραμμα σπουδών στο *lycée*

Παράρτημα II

Το πρόγραμμα σπουδών για τις γλώσσες και τους πολιτισμούς της αρχαιότητας στη 2η τάξη

- I. Λατινικά
 - (1) Προοπτική του συνόλου
 - (2) Στόχοι
 - (3) Κείμενα, είδη, ιστορικές και πολιτισμικές αναφορές

⁴⁰ <http://www.eduscol.education.fr>

⁴¹ <http://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/bo/2007/32/32.pdf> (p. 1883-1909) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

- (4) Γλώσσα
- (5) Γραπτές και προφορικές δραστηριότητες

II. Αρχαία ελληνικά

- (1) Προοπτική του συνόλου
- (2) Στόχοι
- (3) Κείμενα, είδη, ιστορικές και πολιτισμικές αναφορές
- (4) Γλώσσα

Παράρτημα III

Το πρόγραμμα σπουδών για τις γλώσσες και τους πολιτισμούς της αρχαιότητας στην 1η τάξη

I. Λατινικά

- (1) Κείμενα, είδη, ιστορικές και πολιτισμικές αναφορές
- (2) Γλώσσα
- (3) Γραπτές και προφορικές δραστηριότητες

II. Αρχαία ελληνικά

- (1) Κείμενα, είδη, ιστορικές και πολιτισμικές αναφορές
- (2) Γλώσσα
- (3) Γραπτές και προφορικές δραστηριότητες

Παράρτημα IV

Το πρόγραμμα σπουδών για τις γλώσσες και τους πολιτισμούς της αρχαιότητας στην τελική τάξη

I. Λατινικά

- (1) Κείμενα, είδη, ιστορικές και πολιτισμικές αναφορές
- (2) Γλώσσα

II. Αρχαία ελληνικά

- (1) Κείμενα, είδη, ιστορικές και πολιτισμικές αναφορές
- (2) Γλώσσα

Οι σκοποί που υπηρετούνται με τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών στο *lycée*, σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών, είναι οι εξής: α) η συμβολή, σε συνδυασμό με τη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας και των κοινωνικών επιστημών, στη διαμόρφωση του ατόμου και του πολίτη μέσα από τη μελέτη της γλωσσικής και της πολιτιστικής ελληνορωμαϊκής κληρονομιάς, και β) η ενίσχυση της διαμόρφωσης μελλοντικών μελετητών εξειδικευμένων στη λογοτεχνία και στις κοινωνικές επιστήμες. Η μελέτη των λατινικών καλύπτει την περίοδο από τη ρωμαϊκή δημοκρατία έως την ύστερη αυτοκρατορία, ενώ των αρχαίων ελληνικών από τον Όμηρο έως τον Πλούταρχο⁴².

Οι μαθητές στο *lycée* επεκτείνουν τις γνώσεις που απέκτησαν κατά τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών στο *collège*. Σε αυτή τη βαθμίδα, βέβαια, στο επίκεντρο της διδασκαλίας βρίσκεται η ανάγνωση των αρχαιοελληνικών και λατινικών κειμένων και η μετάφρασή τους στα γαλλικά, προκειμένου να κατανοήσει ο μαθητής την πολιτισμική συνέχεια. Στο επίπεδο της γλώσσας δίνεται βαρύτητα στην εκμάθηση ενός λεξιλογίου 1600-1800 λέξεων στα λατινικά και περίπου 1000 λέξεων στα αρχαία ελληνικά, ενώ τα συντακτικά και τα γραμματικά φαινόμενα που συναντώνται στα κείμενα μελετώνται και σε σύγκριση με τα αντίστοιχα της γαλλικής γλώσσας.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει και επιπλέον κείμενα από αυτά που αναφέρονται στο πρόγραμμα σπουδών και έχει την ελευθερία να οργανώσει ο ίδιος τη διδασκαλία του μαθήματος σε ετήσια βάση στην κάθε τάξη (*B.O. no 32*, 13/09/2007, ό.π., σελ. 1887), αλλά η διδασκαλία αυτή δεν πρέπει να αποκλίνει από τις οδηγίες που δίνονται σε εθνικό επίπεδο, μέσα από το πρόγραμμα σπουδών. Χρήσιμη, βέβαια, είναι και η ευχέρεια που παρέχεται στον εκπαιδευτικό, ώστε να αναζητήσει διδακτικό υλικό και στην ιστοσελίδα του *Éduscol*⁴³ και σε άλλους έγκυρους ιστοτόπους.

Από τη σύντομη περιγραφή των προγραμμάτων σπουδών που προηγήθηκε, μπορούν να συμπεράνουμε ότι, αν και το εκπαιδευτικό σύστημα της Γαλλίας είναι

⁴² <http://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/bo/2007/32/32.pdf> (p. 1883-1909) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁴³ <http://eduscol.education.fr/cid46458/programmes-du-lycee.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

κατά βάση συγκεντρωτικό, με τα προγράμματα σπουδών να ορίζονται σε εθνικό επίπεδο, παρατηρείται η τάση -ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80- να αφήνονται κάποια περιθώρια και πρωτοβουλίες, τόσο στα σχολεία όσο και στους εκπαιδευτικούς, να εξειδικεύσουν τα προγράμματα σπουδών και να τα προσαρμόσουν στις τοπικές ανάγκες⁴⁴. Ακόμη, μελετώντας κανείς το κείμενο των προγραμμάτων αυτών διαπιστώνει ότι πρόκειται για κείμενα λιτά και σαφή, αφού πλέον δεν αποτελούν ένα κλειστό σύστημα που απευθύνεται μόνο στους ειδικούς της εκπαίδευσης, αλλά ένα αντικείμενο προσπελάσιμο μέσω του διαδικτύου από μαθητές, γονείς και κάθε ενδιαφερόμενο για την εκπαιδευτική πραγματικότητα.

⁴⁴ Κωστάκη, Α., *Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης: Μια ανασκόπηση των Εξελίξεων στην Αγγλία, Γαλλία και Ισπανία (1984-1994)*: <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teykos1> / (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

3. ΤΠΕ και διδασκαλία των κλασικών γλωσσών στη Γαλλία

Η είσοδος στην ψηφιακή εποχή έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη διδασκαλία των περισσότερων σχολικών μαθημάτων. Έτσι, την τελευταία κυρίως δεκαετία ολοένα και αυξάνονται τα παραδείγματα χρήσης και αξιοποίησης των ΤΠΕ στο πλαίσιο όλων των γνωστικών αντικειμένων, ενώ το «πέρασμα» στη νέα εποχή συνεχίζει να γίνεται σταδιακά και με σταθερούς ρυθμούς: α) το γαλλικό κράτος μέσα από νέους θεσμούς που δημιούργησε ή και από παλαιότερους στους οποίους ανέθεσε επιπλέον αρμοδιότητες σχετικές με τις Νέες Τεχνολογίες, μέσα από πρωτοβουλίες που συνεχίζει να λαμβάνει, θέτει ως στόχο την αποτελεσματική εισαγωγή των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα· β) το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας δημοσιεύει νέα προγράμματα σπουδών για όλα τα μαθήματα, στα οποία έχει ενσωματωθεί, αλλού με μεγαλύτερη, αλλού με μικρότερη επιτυχία, η αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών· γ) ψηφιακά περιβάλλοντα που παρέχουν εκπαιδευτικό υλικό χρήσιμο για τη διδασκαλία των σχολικών μαθημάτων, όχι μόνο κάνουν την εμφάνισή τους, αλλά και διαρκώς ανανεώνονται ακολουθώντας τις τελευταίες εξελίξεις στον χώρο των ΤΠΕ. Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση, όπως θα αποδειχθεί στη συνέχεια, το μάθημα «Γλώσσες και Πολιτισμοί της Αρχαιότητας».

3.1 Η θέση των ΤΠΕ στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα

Η ανάπτυξη των ΤΠΕ αποτελεί προτεραιότητα του γαλλικού κράτους, το οποίο έχει θέσει ως σκοπό του να καταστήσει διαθέσιμα το διαδίκτυο και τις ΤΠΕ τόσο στην εκπαίδευση, όσο και στην ευρύτερη κοινωνία. Το «Τμήμα Τεχνολογιών της Πληροφόρησης και της Επικοινωνίας» (*Sous-direction des technologies de l'information et de la communication pour l'éducation - SDTICE*), που ανήκει στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας καθώς και στο Υπουργείο Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας, έχει την ευθύνη του συντονισμού της ανάπτυξης της Πληροφορικής στην Εκπαίδευση. Η αποστολή του συγκεκριμένου τμήματος είναι:

- (1) να ενθαρρύνει τη χρήση των ΤΠΕ στις διδακτικές πρακτικές: παιδαγωγικά σενάρια που γράφονται από εκπαιδευτικούς για τους εκπαιδευτικούς αναρτώνται σε τράπεζες πόρων (*ÉDU'bases*⁴⁵), αφού έχουν προηγουμένως επικυρωθεί από την Επιθεώρηση. Ακόμη πολλά σχολεία έχουν δημιουργήσει ιστολόγια (blogs), με δική τους πρωτοβουλία αλλά και με την υποστήριξη των τοπικών εκπαιδευτικών αρχών·
- (2) να φροντίσει την ενίσχυση του σχολικού εξοπλισμού για την υποστήριξη της ανάπτυξης των πρακτικών που σχετίζονται με τις ΤΠΕ·
- (3) να υποστηρίζει δράσεις που στοχεύουν στην επιμόρφωση όλων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας στις ΤΠΕ: αυτές οι δράσεις απευθύνονται στους μαθητές μέσω της υλοποίησης του Πιστοποιητικού Επάρκειας στην Πληροφορική και το Διαδίκτυο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (B2i) και στην ανώτατη εκπαίδευση (C2i). Η πύλη *Pairform@nce*⁴⁶, που απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποτελεί έναν εθνικό μηχανισμό που βασίζεται στη συνεργατική παραγωγή διδακτικών δραστηριοτήτων με τη χρήση ποικίλων πόρων. Στόχος του *Pairform@nce* είναι: να προωθήσει την ανάπτυξη της χρήσης των ΤΠΕ στα σχολεία και γενικότερα να ενισχύσει την ανάπτυξη του επαγγελματισμού στη διδασκαλία·
- (4) να συμβάλει στην παραγωγή, διάθεση και δημιουργία πολυμεσικών πόρων: στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος προβλέπεται η συνεργασία με εκδοτικούς οίκους, προκειμένου να αναπτυχθεί εκπαιδευτικό πολυμεσικό υλικό και στη συνέχεια να διατεθεί στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς.

Στην αναφορά του European Schoolnet για τη σύνδεση των ΤΠΕ με την εκπαίδευση στη Γαλλία για τη σχολική χρονιά 2009-2010⁴⁷ γίνεται λόγος για τις προτεραιότητες που τίθενται όσον αφορά στην εισαγωγή των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό

⁴⁵ <http://www.educnet.education.fr/seconde/edubases>

⁴⁶ <http://national.pairformance.education.fr/>

⁴⁷ http://insight.eun.org/ww/en/pub/insight/misc/country_report.cfm (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

σύστημα. Οι προτεραιότητες αυτές είναι: α) η «κοινή βάση γνώσεων και δεξιοτήτων», β) η ανάπτυξη εικονικών μαθησιακών περιβαλλόντων, γ) το σχέδιο για την ανάπτυξη των ΤΠΕ στα σχολεία των αγροτικών περιοχών, και δ) το πείραμα «Ψηφιακά βιβλία σε εικονικά μαθησιακά περιβάλλοντα».

Πιο συγκεκριμένα: σχετικά με την πρώτη προτεραιότητα έχει ήδη γίνει αναφορά σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης (κεφ. 2.2.1) ότι ένας από τους εφτά πυλώνες της «κοινής βάσης γνώσεων και δεξιοτήτων» είναι η «απόκτηση ικανοτήτων στη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)». Αναφορικά με τη δεύτερη προτεραιότητα πρέπει να σημειωθεί ότι το κράτος σκοπεύει να παρέχει σε όλα τα γαλλικά εκπαιδευτικά ιδρύματα σύνδεση στο διαδίκτυο και να δώσει σε όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας πρόσβαση σε ένα εικονικό μαθησιακό περιβάλλον.

Η τρίτη προτεραιότητα, το σχέδιο δηλαδή για την ανάπτυξη των ΤΠΕ σε σχολεία αγροτικών περιοχών τίθεται για πρώτη φορά σε εφαρμογή τον Φεβρουάριο του 2009. 67.000.000 ευρώ διατίθενται σε σχολεία αγροτικών περιοχών (με λιγότερους από 2000 κατοίκους) για την απόκτηση φορητών υπολογιστών, διαδραστικών πινάκων και λογισμικών, προκειμένου να μειωθεί το «ψηφιακό χάσμα» μεταξύ των σχολείων των αγροτικών και των αστικών περιοχών. Μέσα στο ίδιο σχέδιο εντάσσεται και ο εξοπλισμός των 6.700 αυτών σχολείων με υψηλής ταχύτητας σύνδεση στο διαδίκτυο, καθώς και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ.

Τέλος, προκειμένου να ανταποκριθεί το Υπουργείο Παιδείας στην τέταρτη προτεραιότητα, διεξάγει ένα πείραμα σε 12 *académies*⁴⁸, από τον Σεπτέμβριο του 2009, στο πλαίσιο του οποίου διατίθενται ήδη ψηφιακά εγχειρίδια μέσω εικονικών μαθησιακών περιβαλλόντων, προκειμένου να ευνοήσουν την ανάπτυξη της χρήσης των ΤΠΕ, καθώς και να συμβάλουν στη δημιουργία των μελλοντικών πολυμεσικών ψηφιακών εγχειριδίων. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται αρχικά (τον Σεπτέμβριο του

⁴⁸ τοπικές εκπαιδευτικές αρχές που έχουν την ευθύνη να εφαρμόζουν τις εθνικές κατευθυντήριες γραμμές και τις πολιτικές του Υπουργείου Παιδείας, να αξιολογούν τις σχολικές μονάδες, να παρακολουθούν τις σχολικές δραστηριότητες στα σχολεία που ανήκουν στην περιφέρειά τους, καθώς και να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των ΤΠΕ. Στη Γαλλία υπάρχουν συνολικά 30 *académies*, η καθεμιά από τις οποίες έχει τον δικό της ιστότοπο, όπου και δημοσιεύει κάθε χρόνο επίσημες εκθέσεις, ώστε να μπορεί ο κάθε ενδιαφερόμενος να παρακολουθεί τα τεκταινόμενα στην εκπαίδευση.

2009) στην 6η τάξη σε 65 *collèges*, τα οποία είναι ήδη εξοπλισμένα με ένα εικονικό μαθησιακό περιβάλλον κι έχουν πρόσβαση σε διαδικτυακούς διδακτικούς πόρους. Το κράτος, που χρηματοδοτεί τα έντυπα εγχειρίδια για όλα τα *collèges*, συνεισφέρει στην απόκτηση των δικαιωμάτων χρήσης των ψηφιακών εγχειριδίων για 4 χρόνια, ενώ οι *académies*, μέσω των επιθεωρητών τους, εγγυώνται την επιτυχία του εγχειρήματος που κάθε χρόνο επεκτείνεται και στις επόμενες, της 6ης, τάξεις και το οποίο πρόκειται να διαρκέσει πέντε χρόνια. Έχει ήδη αποδειχθεί ότι το πείραμα συνεχίζεται επιτυχώς, αφού, το 2010, 20 *académies* εμπλέκονται σε αυτό, ενώ ο αριθμός των *collèges* και των *lycées* ανέρχεται ήδη στα 1.800, αριθμός που υπολογίζεται να ξεπεράσει τα 5.000 σχολεία το 2012, σύμφωνα με στοιχεία που διατίθενται στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας⁴⁹.

Πριν την ανάλυση της αξιοποίησης των ΤΠΕ στο μάθημα των λατινικών και των αρχαίων, που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, αξίζει να γίνει μια ευρύτερη αναφορά για τη θέση των ΤΠΕ στο γαλλικό πρόγραμμα σπουδών. Οι Νέες Τεχνολογίες, λοιπόν, δεν διδάσκονται ως ξεχωριστό μάθημα στο γαλλικό σχολείο. Είναι ενσωματωμένες σε όλα τα μαθήματα, τόσο στην α'βάθμια όσο και στη β'βάθμια εκπαίδευση. Η αξιολόγηση των δεξιοτήτων στις ΤΠΕ (*brevet Informatique et Internet - B2i*, επίπεδο 2) αποτελεί μέρος των τελικών εξετάσεων για την απόκτηση του απολυτηρίου στο *collège* από το σχολικό έτος 2007-2008. Από την ίδια χρονιά, μπορούν και οι μαθητές της τελικής τάξης του *lycée*, εφόσον το επιθυμούν, να αξιολογούνται στη χρήση των ΤΠΕ, σε υψηλότερο αυτή τη φορά επίπεδο (*brevet Informatique et Internet - B2i*, επίπεδο 3).

Το πιστοποιητικό B2i, το οποίο δημιουργείται από το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας το 2000 (*BOEN*, no. 42, 23/11/2000⁵⁰) και αναθεωρείται το 2006 (*BOEN* no. 42, 16/11/2006⁵¹), αξιολογεί τις δεξιότητες των μαθητών με βάση τους εξής πέντε άξονες:

⁴⁹ <http://www.education.gouv.fr/cid208/utilisation-des-technologies-de-l-information-et-de-la-communication.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁵⁰ <http://www.education.gouv.fr/bo/2000/42/default.htm> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁵¹ <ftp://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/bo/2006/42/42.pdf> (p. 2333) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

- η γνώση χρήσης ενός υπολογιστικού περιβάλλοντος εργασίας
- η υιοθέτηση μιας υπεύθυνης συμπεριφοράς (συνετή χρήση των ΤΠΕ)
- η δημιουργία, παραγωγή, επεξεργασία, αξιοποίηση δεδομένων
- η ενημέρωση, η τεκμηρίωση
- η επικοινωνία, η ανταλλαγή απόψεων.

Το C2i, επίπεδο 2 (C2i, *niveau* 2), που δημοσιεύεται στο *BOEN no. 11*, 11/03/2004⁵², είναι το αντίστοιχο πιστοποιητικό πληροφορικής που επικυρώνει τις ικανότητες των εκπαιδευτικών που απαιτούνται προκειμένου αυτοί να ανταποκριθούν στις παιδαγωγικές, εκπαιδευτικές και κοινωνικές πτυχές της εργασίας τους. Παράλληλα, όμως, στο πλαίσιο της ψηφιακής εγγραμματοσύνης, απαραίτητη είναι η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, όπως και του ευρύτερου εκπαιδευτικού προσωπικού, είτε εξ αποστάσεως είτε με τη μορφή της αυτό-επιμόρφωσης⁵³.

Όπως γίνεται, λοιπόν, φανερό, το Γαλλικό Υπουργείο Παιδείας έχει υιοθετήσει την τελευταία δεκαετία (2000-2010) και εφαρμόζει το πρότυπο «ολοκληρωμένης προσέγγισης» όσον αφορά στην ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία⁵⁴, αφού οι Νέες Τεχνολογίες δεν διδάσκονται ως ξεχωριστό μάθημα, αλλά δίνεται έμφαση στην αξιοποίησή τους: (α) μέσω της υποστήριξης του έργου των εκπαιδευτικών (βάσεις με εκπαιδευτικό υλικό, παρεχόμενος εξοπλισμός στα σχολεία, ιστοσελίδες – ιστολόγια, επιμορφώσεις κ.ά.), και (β) μέσω της θεσμοθέτησης για τους μαθητές του «Πιστοποιητικού Πληροφορικής και Διαδικτύου» B2i και του αντίστοιχου C2i για τους εκπαιδευτικούς.

⁵² <http://www.education.gouv.fr/bo/2004/11/MENT0400410C.htm> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁵³ http://insight.eun.org/ww/en/pub/insight/misc/country_report.cfm (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁵⁴ Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδου, Γ., *Οι εκπαιδευτικές και κοινωνικές διαστάσεις της χρήσης των νέων τεχνολογιών στο σχολείο, «Σύγχρονα Θέματα»* 46-47, σελ. 77-93, 1991

3.2 Προγράμματα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες και αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η προτεραιότητα που δίνεται στην εισαγωγή των ΤΠΕ στο γαλλικό εκπαιδευτικό σύστημα γενικότερα, τη δεκαετία 2000-2010, είναι ορατή και στα καινούργια προγράμματα σπουδών για το κάθε γνωστικό αντικείμενο, καθώς δίνεται περισσότερη έμφαση σε αυτές σε σχέση με τα παλαιότερα προγράμματα. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση των ΤΠΕ στα μαθήματα των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών και προκειμένου να διαφανεί η «πορεία» ένταξης των ΤΠΕ σε αυτά, αξίζει να γίνει μια σύντομη ενδεικτική αναφορά στο προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών για τα αρχαία και τα λατινικά στο *collège*.

3.2.1 Οι ΤΠΕ στα παλαιότερα προγράμματα σπουδών

Στο παλαιότερο πρόγραμμα σπουδών για τη διδασκαλία των αρχαίων στο *collège* που δημοσιεύεται το 1998 (*B.O. no 10*, 15/10/1998), οι Νέες Τεχνολογίες είναι σχεδόν «απούσες»: γίνονται μόνο τρεις αναφορές σε αυτό για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών. Η πρώτη αναφορά σε αυτές βρίσκεται στην εισαγωγική ενότητα του προγράμματος, όπου ανάμεσα στους σκοπούς διδασκαλίας του μαθήματος αναφέρεται και η αξιοποίηση, κατά βούληση του διδάσκοντα, πόρων που διατίθενται μέσω των Νέων Τεχνολογιών:

«Η ανάγνωση των κειμένων ολοκληρώνεται με τη μελέτη της εικόνας, με την επίσκεψη σε μουσεία ... Οι οπτικοακουστικοί πόροι και, γενικότερα, οι πόροι που είναι διαθέσιμοι μέσω των Νέων Τεχνολογιών αξιοποιούνται κάθε φορά, όσο αυτό καθίσταται δυνατόν».

(πηγή: *Programmes, Grec, Le Grec au Collège*⁵⁵)

Και στο πρόγραμμα σπουδών για τα λατινικά στο *collège* (*B.O. no 1*, 13/10/1997) εντοπίζονται μόνο δύο αναφορές στην αξιοποίηση των ΤΠΕ. Η πρώτη από αυτές

⁵⁵ http://www2.cndp.fr/textes_officiels/college/programmes/bprg_3/grec.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

βρίσκεται στο εισαγωγικό κεφάλαιο του προγράμματος σπουδών, όπου σε μια γενική περιγραφή των γραπτών και προφορικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του συγκεκριμένου μαθήματος, γίνεται αναφορά και πάλι στην αξιοποίηση των οπτικοακουστικών πόρων:

«Οι οπτικοακουστικοί πόροι και αυτοί της πληροφορικής αξιοποιούνται όποτε είναι δυνατό».

(πηγή: Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche, *Enseigner au collège, Latin (option), Programmes et Accompagnement*, Centre National de Documentation Pédagogique, 2005, σελ. 19⁵⁶)

Η δεύτερη αναφορά, σε αξιοποίηση λογισμικών κυρίως, βρίσκεται στο συνοδευτικό υλικό του προγράμματος σπουδών, και πιο συγκεκριμένα στην ενότητα για τη διδασκαλία ενός συγκεκριμένου έργου –των *Μεταμορφώσεων* του Οβιδίου– όπου αναφέρεται:

«Το εκτενές υλικό που παρέχουν διάφορα λογισμικά, οι εικόνες που μπορούμε να διαθέσουμε, επιτρέπουν να επιλέξουμε το εικονογραφικό υλικό και να υιοθετήσουμε μια καινοτόμο μέθοδο ανάγνωσης και ερμηνείας των εικόνων, ώστε να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών».

(πηγή: ό.π., σελ. 58)

Η πρώτη συστηματική προσπάθεια αποτύπωσης της χρησιμότητας των ΤΠΕ στα μαθήματα των αρχαίων γλωσσών φαίνεται να γίνεται στον «Οδηγό Διδασκαλίας για τον Καθηγητή» (*Guide pédagogique pour le professeur*) στο *collège* και στο *lycée* που εκδίδεται το 2005 και είναι διαθέσιμος από την ιστοσελίδα του *Éduscol*⁵⁷. Το 7ο κεφάλαιο αυτού του Οδηγού, που καταλαμβάνει λίγο περισσότερο από 2 σελίδες στο σύνολο των 25 σελίδων του Οδηγού, αφιερώνεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στις

⁵⁶ <http://www2.cndp.fr/archivage/valid/73448/73448-11821-16589.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁵⁷ <http://eduscol.education.fr>

αρχαίες γλώσσες. Η αναγκαιότητα της αξιοποίησης των «εργαλείων της πληροφορικής», όπως κατά λέξη αναφέρεται, αιτιολογείται ήδη στην αρχή αυτού του κεφαλαίου:

«Είναι ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι η μελέτη της αρχαιότητας παρέμενε «ζωντανή» σε εποχές που συνέβαιναν μεγάλες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές... Παρόμοια και στις μέρες μας, και με το ίδιο πνεύμα, τα εργαλεία πληροφορικής πρέπει να συμβάλουν στη ζωτικότητα της διδασκαλίας των αρχαίων γλωσσών, με τον ίδιο τρόπο που συμβάλλουν στη συνολική πρόοδο του μαθητή στα γαλλικά και στα άλλα μαθήματα».

(πηγή: Éduscol, *Langues anciennes, Collège – Lycée, Guide pédagogique pour le professeur*, Octobre 2005, σελ. 22⁵⁸)

Οι ΤΠΕ, λοιπόν, αντιμετωπίζονται κατά βάση ως πηγή πληροφοριών και εκπαιδευτικών πόρων, που βρίσκεται κυρίως στα χέρια του καθηγητή, όπως φαίνεται και στις επόμενες αναφορές από τον «Οδηγό Διδασκαλίας»:

«Παρέχοντας στον αναγνώστη μια εντυπωσιακή τράπεζα κειμένων, το εργαλείο πληροφορικής επιτρέπει κατά τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών... την ελεύθερη περιδιάβαση σε έργα στα οποία είχαν πρόσβαση ελάχιστοι μόνο ερευνητές. Συμβάλλει, έτσι, όχι στη μαζοποίηση, αλλά στον πραγματικό εκδημοκρατισμό της γνώσης».

(πηγή: ό.π., σελ. 22)

Και λίγο παρακάτω:

«Παρέχει τη δυνατότητα στον καθηγητή να συσχετίσει τα κείμενα με τους τόπους τους οποίους περιγράφουν... Για παράδειγμα, αν μελετήσουμε ένα κείμενο για τους Δελφούς, μπορούμε να βρούμε χάρτη της περιοχής,

⁵⁸ http://media.eduscol.education.fr/file/Programmes/52/8/guide_pedago_prof_111528.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

φωτογραφίες, αναφορές για τις ανασκαφές που έχουν γίνει κτλ».

(πηγή: ό.π., σελ. 23)

Ευδιάκριτος, όμως, είναι και ο ρόλος των ΤΠΕ ως περιβάλλοντος εργασίας, που συμβάλλει σε μια νέα λογική διδακτικής και παιδαγωγικής προσέγγισης των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών και που δίνει το βήμα στον μαθητή να ερευνήσει και να αυτενεργήσει:

«Η παιδαγωγική χρήση των προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου δεν έγκειται μόνο στο ότι παρέχουν τη δυνατότητα, μεταξύ άλλων, ανάγνωσης και διαχείρισης του πεζού ή του ποιητικού λόγου, αλλά στο ότι πρόκειται για μια μέθοδο που επιτρέπει στον μαθητή να προσεγγίσει, που του δίνει το δικαίωμα του λάθους και της εικασίας και, στη συνέχεια, το δικαίωμα να επιστρέψει στη σωστή εκδοχή της σύνταξης»,

(πηγή: ό.π., σελ. 23-24)

Και στη συνέχεια:

«Η κατάκτηση του λεξιλογίου, η οποία έχει καθοριστική σημασία για την πρόοδο του μαθητή, γίνεται ευκολότερη, αν χρησιμοποιηθεί ένα υπολογιστικό φύλλο το οποίο θα επιτρέπει την αλφαβητική διαλογή των λέξεων, τη σημασιολογική και μορφολογική τους ταξινόμηση, καθώς και οποιαδήποτε εργασία ένταξης της λατινικής ή ελληνικής λέξης στην οικογένεια λέξεων που ανήκει.

Η έρευνα στο Διαδίκτυο και η γνώση προγραμμάτων όπως το Power Point ή αντίστοιχων λογισμικών, επιτρέπουν στον μαθητή την έρευνα και τη συντεταγμένη σύνθεση πολιτισμικών τεκμηρίων που σχετίζονται με το μάθημα».

(πηγή: ό.π., σελ. 24)

Από τις δυο προηγούμενες αναφορές καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι οι ΤΠΕ

αντιμετωπίζονται και ως περιβάλλον εργασίας που διευκολύνει τον πειραματισμό κατά το γράψιμο και την παραστατικότητα στην παρουσίαση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αναζήτηση πληροφοριών, καθώς και την κριτική επεξεργασία και συνθετική παρουσίαση των δεδομένων που συλλέγονται⁵⁹.

Εκτός από τις προηγούμενες οδηγίες για το πώς μπορούν να αξιοποιηθούν οι ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών, ο «Οδηγός Διδασκαλίας» παρέχει στον καθηγητή και έναν σύντομο κατάλογο –«*Μερικές διαδρομές και χρήσιμες διευθύνσεις*» (*Quelques pistes et adresses utiles*), όπως κατά λέξη ονομάζονται στην αντίστοιχη ενότητα του Οδηγού ([Παράρτημα Ι](#))– που παραπέμπει σε ηλεκτρονικά λεξικά και λεξιλόγια, σε ψηφιακές βιβλιοθήκες που περιέχουν αρχαία κείμενα και έργα τέχνης, στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού της Ελλάδας, καθώς και σε οπτικοακουστικούς πόρους που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο καθηγητής που διδάσκει αρχαίες γλώσσες στο *collège* και στο *lycée*.

3.2.2 Οι ΤΠΕ στο νέο πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο *collège*

Εξετάζοντας κανείς το νέο πρόγραμμα σπουδών για τα αρχαία και τα λατινικά στο *collège* (*B.O. no 31, 27/08/2009*⁶⁰) μπορεί να παρατηρήσει ότι γίνονται σαφώς περισσότερες και πιο καίριες αναφορές –σε σχέση με αυτές που γίνονταν στο προηγούμενο πρόγραμμα– στη χρήση των ΤΠΕ στα μαθήματα των αρχαίων γλωσσών και πολιτισμών, μια και οι οδηγίες που υπήρχαν μέχρι τώρα στον «Οδηγό Διδασκαλίας» (βλ. παραπάνω) ενσωματώνονται πλέον σε αυτό. Ήδη, στο α' μέρος του, στο εισαγωγικό δηλαδή κεφάλαιο, γίνεται εκτενής αναφορά στην αξιοποίηση των πόρων που διατίθενται μέσω των Νέων Τεχνολογιών, ενώ προτείνεται τόσο στον εκπαιδευτικό όσο και στους μαθητές να αξιοποιούν υλικό που φιλοξενείται σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες που έχουν δημιουργήσει εκπαιδευτικοί θεσμοί της

⁵⁹ Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης (Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02), ΕΑΙΤΥ – Τομέας Επιμόρφωσης και Κατάρτισης (ΤΕΚ), Πάτρα, 2010, σελ. 106-107

⁶⁰ http://media.education.gouv.fr/file/31/33/4/Bulletin-officiel-31-MEN_117334.pdf (p. 50-75) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

Γαλλίας υπό την αιγίδα του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας:

«Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές θα χρησιμοποιήσουν προς όφελός τους διάφορα μέσα: πόρους έντυπους, ψηφιακούς και οπτικοακουστικούς. Στο Διαδίκτυο, πολλές ιστοσελίδων πολιτιστικών φορέων διαθέτουν σε απευθείας σύνδεση άφθονους και ποιοτικούς πόρους. ...

Για την εφαρμογή όλων αυτών, παραπέμπουμε κυρίως στα παραδείγματα και τους πόρους που δημοσιεύονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων του Éduscol, και σε ιστοσελίδες φορέων (Musagora, ιστοσελίδες των académies...)».

(πηγή: *Programme de langues et cultures de l'Antiquité au collège*, σελ. 1⁶¹)

Στη συνέχεια, παραμένοντας στην εισαγωγική ενότητα του προγράμματος σπουδών και προκειμένου να υπηρετηθεί ο στόχος της ανάγνωσης και κατανόησης του κειμένου, δίνονται οι εξής οδηγίες για την αξιοποίηση των ΤΠΕ ως περιβάλλοντος εργασίας:

«Ο τρόπος παρουσίασης του κειμένου προσαρμόζεται κάθε φορά στο σχέδιο ανάγνωσης:

- το λατινικό ή ελληνικό κείμενο αναλύεται σε απλούστερες νοηματικές μονάδες·
- το λατινικό ή ελληνικό κείμενο απλοποιείται (αγνοούνται οι συντακτικές δομές που θεωρούνται πολύ περίπλοκες)·
- το κείμενο συνταιριάζεται σε λειτουργικές ομάδες που διατίθενται, με τη μορφή τυπογραφικών προεξοχών, υπογραμμισμένες ή γραμμένες με έντονο χαρακτήρα, όταν πρόκειται για πυρηνικές φράσεις·
- στο κείμενο εναλλάσσονται τα λατινικά ή τα ελληνικά με τα γαλλικά·
- τα δίγλωσσα κείμενα παρουσιάζονται γραμμένα σε δύο παράλληλες στήλες...

Για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο, μη διστάσετε να ανατρέξετε σε πόρους και

⁶¹ http://media.education.gouv.fr/file/31/56/2/Langue-culture-antiquite-college_101562.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

σε εργαλεία που προσφέρουν οι ΤΠΕ. Αυτή η διαφοροποίηση στην παρουσίαση των κειμένων καθιστά δυνατή, στο επίπεδο του collège, την ανάγνωση απλών αυθεντικών κειμένων».

(πηγή: ό.π., σελ. 2)

Και για την επίτευξη του στόχου που αφορά στη μελέτη της γλώσσας, και πιο συγκεκριμένα στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων της παρατήρησης, της κατανόησης και της απομνημόνευσης λεξιλογικών και γραμματικών στοιχείων, συστήνεται κατά παρόμοιο τρόπο η αξιοποίηση των ΤΠΕ:

«Όσον αφορά στο λεξιλόγιο και τη γραμματική, οι γλώσσες της αρχαιότητας αντιμετωπίζονται σαν συνεκτικά συστήματα, κι όχι σαν ένα σύνολο στοιχείων που πρέπει να απομνημονευθούν χωριστά. ... η διδασκαλία της γλώσσας ευνοεί έτσι μια στοχαστική προσέγγιση, η οποία παροτρύνει τους μαθητές να παρατηρήσουν τα φαινόμενα της γλώσσας προκειμένου να τα κατανοήσουν, να τα απομνημονεύσουν και να τα αξιοποιήσουν σε άλλες περιπτώσεις ανάγνωσης. Οι ΤΠΕ (επεξεργασία κειμένου, παρουσιάσεις, λογισμικά) μπορούν να παρέχουν βοήθεια στο μάθημα».

(πηγή: ό.π., σελ. 3)

Ειδικότερη αναφορά για τη χρησιμότητα των ΤΠΕ γίνεται στο β' μέρος του προγράμματος σπουδών, στη ενότητα «Θεματικοί άξονες και κείμενα» για τη διδασκαλία των λατινικών στο collège, όπου προτείνεται στον εκπαιδευτικό να αξιοποιήσει το υποστηρικτικό υλικό που παρέχεται στον ιστότοπο του *Éduscol* (ιστότοπος που έχει δημιουργήσει το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας):

*«Το κάθε κείμενο που προτείνεται στο πρόγραμμα σπουδών είναι εύκολα προσβάσιμο και από την ιστοσελίδα του Éduscol.
Στην ίδια ιστοσελίδα, ο καθηγητής θα βρει συμπληρωματικά εκτενείς καταλόγους με κείμενα που αντιστοιχούν στα κείμενα που προτείνονται στο*

πρόγραμμα, πηγές πληροφοριών (έργα τέχνης, κείμενα γαλλικής και ευρωπαϊκής λογοτεχνίας) και μια σειρά από συνδέσμους σε χρήσιμες ιστοσελίδες⁶²».

(πηγή: ό.π. σελ. 5)

Κατά παρόμοιο τρόπο, στο γ' μέρος για τη διδασκαλία των αρχαίων στο *collège*, όσον αφορά στα θέματα και τα κείμενα, τονίζεται ότι:

«Ο καθηγητής θα βρει παραπομπές σε ελληνικά κείμενα, ένα σύνολο από ψηφιακούς πόρους χωρίς πνευματικά δικαιώματα (ειδικά στον χώρο της τέχνης) και διαδρομές παιδαγωγικού περιεχομένου στην ιστοσελίδα του *Éduscol*⁶³».

(πηγή: ό.π. σελ. 21)

Τέλος, και στο β' μέρος (πρόγραμμα σπουδών για τα λατινικά) και στο γ' μέρος (πρόγραμμα σπουδών για τα αρχαία) του προγράμματος σπουδών για τις γλώσσες και τους πολιτισμούς της Αρχαιότητας αναφέρεται ότι μια από τις δεξιότητες που πρέπει να έχει καλλιεργήσει ο μαθητής τελειώνοντας το *collège* είναι η εξοικείωση με τις ΤΠΕ, ώστε να μπορεί να αποκτήσει το πιστοποιητικό B2i. Πιο συγκεκριμένα:

«- η χρήση του επεξεργαστή κειμένου

- η αναζήτηση πηγών και επεκτάσεων ενός μύθου, ενός λογοτεχνικού και/ή ενός καλλιτεχνικού θέματος

- η χρήση των πόρων που διατίθενται στο διαδίκτυο και η αξιολόγησή τους

- η δημιουργία μιας πολυτροπικής παρουσίασης».

(πηγή: ό.π., σελ. 11)

⁶²http://media.eduscol.education.fr/file/Langues_et_cultures_de_1_Antiquite/57/0/College_Ressources_LCA_Latin_156570.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011), βλ. και [Παράρτημα II](#)

⁶³http://media.eduscol.education.fr/file/Langues_et_cultures_de_1_Antiquite/28/1/College_Ressources_Grec_3_137281.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011), βλ. και [Παράρτημα III](#)

3.2.3 Οι ΤΠΕ στο νέο πρόγραμμα σπουδών για τις κλασικές γλώσσες στο *lycée*

Πριν να εξεταστεί η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο *lycée*, σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών για τη διδασκαλία των αρχαίων και των λατινικών, κρίνεται σκόπιμη η σύντομη αναφορά στο Επίσημο Δελτίο (*B.O. no 30*, 26/08/2010⁶⁴) που παρέχει οδηγίες –προς τους πρυτάνεις και τους επιθεωρητές των *académies*, τους επιθεωρητές των περιφερειακών εκπαιδευτικών διευθύνσεων, τους διευθυντές σχολείων, καθώς και τους καθηγητές– για τη διδασκαλία των λατινικών και των αρχαίων ως επιλεγόμενου μαθήματος εξερεύνησης στη 2η τάξη του μεταρρυθμισμένου πλέον *lycée*. Στο κείμενο του συγκεκριμένου Επίσημου Δελτίου γίνεται λόγος, ανάμεσα στις άλλες οδηγίες, και για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο μάθημα των λατινικών και των αρχαίων. Αναφέρεται, λοιπόν, ότι:

«Αυτό το μάθημα εξερεύνησης βασίζεται σε καινοτόμες πρακτικές. Επιδιώκει να αναπτύξει την ικανότητα των μαθητών να χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ βασιζόμενοι στις πρακτικές που έχουν ήδη αναπτύξει (σε προηγούμενες τάξεις) κατά τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών».

(πηγή: Le Ministère de l'Éducation Nationale, *Enseignements primaire et secondaire, Enseignement d'exploration, "Langues et cultures de l'Antiquité"*⁶⁵)

Ενώ στο τέλος του ίδιου εγγράφου συστήνεται στον εκπαιδευτικό η χρήση του ιστοτόπου *Éduscol*⁶⁶, όπως και στο πρόγραμμα σπουδών στο *collège*, όπου μπορεί να βρει εκπαιδευτικό υλικό για τις μεθόδους, για την προσέγγιση του μαθήματος, καθώς και υποστηρικτικό υλικό.

Το πρόγραμμα σπουδών που καθορίζει τη διδασκαλία των αρχαίων και των λατινικών στις τρεις τάξεις του *lycée*, όπως έχει ήδη αναφερθεί, περιλαμβάνεται στο *B.O. no 32*, 13/09/2007. Οι αναφορές που γίνονται σε αυτό για τη χρήση των ΤΠΕ

⁶⁴ <http://www.education.gouv.fr/cid52845/mene1017902n.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁶⁵ <http://www.education.gouv.fr/cid52845/mene1017902n.html> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

⁶⁶ <http://www.eduscol.education.fr/cid46444/ressources-numeriques-pour-le-lycee.html#secondelatin> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

είναι περιστασιακές χωρίς συγκεκριμένα παραδείγματα. Για άλλη μια φορά, στον πρόλογο προτείνεται στον εκπαιδευτικό που διδάσκει αρχαία και λατινικά να συμβουλευέται τον ιστότοπο του *Éduscol*:

«Ο εκπαιδευτικός θα βρει ένα σύνολο αναφορών για ψηφιακούς πόρους ελεύθερους πνευματικών δικαιωμάτων (ειδικά στον χώρο της τέχνης) και διαδρομές εκπαιδευτικού περιεχομένου στην ιστοσελίδα του *Éduscol*: <http://eduscol.education.fr/D0013/LLPFPR01.htm>»

(πηγή: *Enseignement des langues et cultures de l'Antiquité en classes de seconde, première et terminale des séries générales et technologiques*, σελ. 1884⁶⁷)

Στη συνέχεια, ανάμεσα στις γραπτές και προφορικές δραστηριότητες που αναλαμβάνει ο μαθητής, σύμφωνα με το παρόν πρόγραμμα σπουδών, προτείνεται και ο σχολιασμός των εξεταζόμενων κειμένων. Σε αυτή τη φάση κρίνεται σκόπιμη η χρήση των ΤΠΕ, και πιο συγκεκριμένα η αξιοποίηση των οπτικοακουστικών και ψηφιακών πόρων που διατίθενται σε ιστοσελίδες που έχουν δημιουργηθεί υπό την αιγίδα του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας:

«Οι οπτικοακουστικοί πόροι και οι ψηφιακοί (επεξεργασία κειμένου, πολυμεσικά έγγραφα, ιστοσελίδες που είναι ποιοτικά αξιόλογες) αξιοποιούνται όποτε είναι δυνατόν. Ο διδάσκων μπορεί να βρει βιβλιογραφικές αναφορές και διαδρομές παιδαγωγικού περιεχομένου στην ιστοσελίδα *Éducnet* - Γλώσσες, στις ιστοσελίδες *Musagora* και *Helios*»

(πηγή: ό.π., σελ. 1886)

Μία ακόμη μόνο αναφορά υπάρχει στο πρόγραμμα σπουδών στο *lycée*, η οποία σχετίζεται με την αξιοποίηση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία των λατινικών στην τελική τάξη. Στην ενότητα «Ανάγνωση του έργου που ορίζει το πρόγραμμα

⁶⁷ <http://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/bo/2007/32/32.pdf> (p. 1883-1909) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

σπουδών» αναφέρεται και πάλι η χρήση, από τους μαθητές, διαδικτυακών πόρων:

«Δεδομένου ότι οι μαθητές έχουν ασκηθεί ήδη από την 5η τάξη, συνεχίζουν, κατά την ανάγνωση των κειμένων, να ανακαλύπτουν εκφάνσεις της ρωμαϊκής τέχνης (γλυπτική, ζωγραφική), βασιζόμενοι στο πρόγραμμα, και χρησιμοποιώντας ποικίλους πόρους. Στην ιστοσελίδα Musagora μπορεί κανείς να βρει αξιόλογες βάσεις κειμένων και εικόνων».

(πηγή: ό.π., σελ. 1906)

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις προηγούμενες αναφορές για την αξιοποίηση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία των αρχαίων και των λατινικών, μπορεί να διαπιστωθεί ότι στα νέα προγράμματα σπουδών γίνονται περισσότερες αναφορές στη χρήση των ΤΠΕ σε σχέση με τα προηγούμενα προγράμματα –με μεταβατικό στάδιο τον «Οδηγό Διδασκαλίας για τον Καθηγητή» που ενίσχυσε την «παρουσία» των ΤΠΕ στο μάθημα των αρχαίων γλωσσών. Η αύξηση των αναφορών, όμως, είναι μόνο ποσοτική, χωρίς να μεταβληθεί στην πραγματικότητα ποιοτικά η αξιοποίηση των ΤΠΕ, αφού μέχρι και σήμερα οι Νέες Τεχνολογίες αντιμετωπίζονται στο γαλλικό πρόγραμμα σπουδών για τα αρχαία και τα λατινικά περισσότερο ως πηγή πληροφοριών, λιγότερο ως περιβάλλον εργασίας και καθόλου ως μέσο επικοινωνίας.

3.3 Ψηφιακοί πόροι και διδασκαλία των κλασικών γλωσσών

Όπως ήδη αναφέρθηκε (κεφ. 3.1, 3.2), στόχος του γαλλικού κράτους γενικότερα και των θεσμών που σχετίζονται με την εκπαίδευση ειδικότερα είναι η ένταξη των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα: μαθητές και εκπαιδευτικοί επιμορφώνονται στις Νέες Τεχνολογίες, παιδαγωγικά σενάρια αναρτώνται σε δικτυακές τράπεζες πόρων (*ÉDU'bases*), τα σχολεία εξοπλίζονται με υπολογιστές, διαδραστικούς πίνακες, λογισμικά και ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν δικές τους ιστοσελίδες,

αναπτύσσονται εικονικά μαθησιακά περιβάλλοντα που περιέχουν ψηφιακά βιβλία, γράφονται νέα προγράμματα σπουδών κ.ά.

Κάνοντας λόγο πάντα για τις κλασικές γλώσσες, εφόσον αυτές αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, εκτός από τα καινούρια προγράμματα σπουδών αξίζει να γίνει αναφορά και στους ψηφιακούς πόρους που έχουν στη διάθεσή τους οι γάλλοι διδάσκοντες και διδασκόμενοι τα μαθήματα των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών. Οι πόροι αυτοί διατίθενται διαδικτυακά σε ιστοσελίδες, όπως οι *Éducnet*, *Musagora*, *Helios*, που έχουν δημιουργηθεί από εκπαιδευτικούς θεσμούς υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας.

3.3.1 Οι βάσεις δεδομένων *ÉDU'bases*

Στην ιστοσελίδα *Éducnet*⁶⁸ του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας για τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση φιλοξενούνται οι βάσεις δεδομένων *ÉDU'bases* που παρέχουν πρόσβαση σε παραδειγματικά σενάρια που έχουν γραφτεί από εκπαιδευτικούς για όλα τα γνωστικά αντικείμενα και είναι αναρτημένα στις ιστοσελίδες των *académies*. Η πρόσβαση στις *ÉDU'bases*, που απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς, είναι ελεύθερη στους χρήστες. Η βάση που περιέχει σενάρια για τη διδασκαλία των γαλλικών, των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών⁶⁹ και αναφέρεται υπό τον τίτλο γνωστικού αντικείμενου "*Lettres*" δημιουργήθηκε το 2009.

Η ευρετηρίαση των σεναρίων επιτρέπει τη σύνθετη αναζήτηση στα περιεχόμενα της βάσης με κριτήρια το διδασκόμενο μάθημα (γαλλικά, λατινικά, αρχαία), τον τύπο σχολείου (*collège*, *lycée*), την τάξη, τον θεματικό άξονα, το είδος της παιδαγωγικής δραστηριότητας (παραγωγή λόγου, γλώσσα, ανάγνωση, προφορικός λόγος), το παιδαγωγικό πλαίσιο, τα χρησιμοποιούμενα εργαλεία και λογισμικά (CD-Rom, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, ψηφιακό περιβάλλον εργασίας, forum, blog, ιστοσελίδες κτλ.), τη δεξιότητα στις ΤΠΕ (σύμφωνα με το πιστοποιητικό B2i) που επιδιώκεται να καλλιεργηθεί, την *académie* στην ιστοσελίδα της οποίας είναι αναρτημένο το

⁶⁸ <http://www.educnet.education.fr/>

⁶⁹ <http://www.educnet.education.fr/bd/urtic/lettres/>

σενάριο, την αναζήτηση με βάση λέξεις-κλειδιά. Μέχρι σήμερα⁷⁰ η αναζήτηση μπορεί να γίνει στο σώμα 205 σεναρίων για τα λατινικά (82 για το επίπεδο του *lycée* και 123 για το επίπεδο του *collège*) και 70 σεναρίων για τα αρχαία ελληνικά (52 για το επίπεδο του *lycée* και 18 για το επίπεδο του *collège*). Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι στο ίδιο ηλεκτρονικό περιβάλλον υπάρχει ενότητα που προσφέρει άμεση πρόσβαση στα πιο συχνά επισκεπτόμενα σενάρια για τη διδασκαλία των γαλλικών, των λατινικών και των αρχαίων.

3.3.2 Η ιστοσελίδα *Musagora*

Η ιστοσελίδα *Musagora*⁷¹, εξαιρετικά πλούσια σε εκπαιδευτικούς και εικονογραφικούς πόρους, δημιουργείται το 2000 από την *académie de Versailles* με την υποστήριξη του Τμήματος Τεχνολογιών της Πληροφόρησης και της Επικοινωνίας» (*Sous-direction des technologies de l'information et de la communication pour l'éducation - SDTICE*) και της γενικής επιθεώρησης φιλολογικών μαθημάτων, ενώ από το 2007 την επιμέλειά της έχει το δίκτυο *SCERÉN-CNDP*. Πρόκειται για έναν εκπαιδευτικό δικτυακό τόπο που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, όχι μόνο σε αυτούς που διδάσκουν τα μαθήματα των αρχαίων γλωσσών και πολιτισμών αλλά και στους διδάσκοντες φιλοσοφία, ιστορία, ιστορία της τέχνης. Ο ιστότοπος απευθύνεται και σε μαθητές, ενώ το υλικό του, στο οποίο υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση, διατίθεται στα γαλλικά, με παράλληλη μετάφραση σε αρκετές ενότητες του στα αγγλικά και σε λιγότερες στα ελληνικά.

Τον πυρήνα του περιβάλλοντος της *Musagora* αποτελούν οι εξής θεματικοί φάκελοι (*Dossiers thématiques*): «Οι Μούσες», «Ευρώπη», «Διόνυσος», «Η εποχή του χρυσού», «Η έννοια του πολίτη στην Αθήνα», «Ολυμπιακοί αγώνες», «Αμαζόνες», «Τα επτά θαύματα του κόσμου», «Ο Αύγουστος και ο Βωμός της Ειρήνης», «Θρησκείες της Ανατολής στην Αρχαία Ρώμη», «Οι Γαλάτες». Κάθε θεματικός φάκελος περιλαμβάνει εισαγωγικά σημειώματα, επεξηγηματικά κείμενα

⁷⁰ Ημερομηνία πρόσβασης: 01/06/2011

⁷¹ <http://www.cndp.fr/musagora/>

για τους εκπαιδευτικούς ή/και τους μαθητές, εικονογραφικό υλικό, χάρτες, αρχαία ελληνικά και λατινικά κείμενα, με δυνατότητα εκτύπωσης, στο πρωτότυπο και σε μετάφραση, βιβλιογραφία και δικτυογραφία, καθώς και προτεινόμενες δραστηριότητες.

Μέσα από την ίδια ιστοσελίδα έχει κανείς πρόσβαση και στις εξής ενότητες: α) στα «Ταξιδιωτικά Ημερολόγια» (*Carnets de voyages*) που επιτρέπουν την ψηφιακή περιήγηση σε τόπους της αρχαιότητας, β) στην ενότητα “*Hellénis’TIC*” που παρέχει στον χρήστη ένα ηλεκτρονικό εγχειρίδιο για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, γ) στην ενότητα «Μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι» (*Musées et sites archéologiques*) που είναι αφιερωμένη στην αρχαιολογία και παρέχει συνδέσεις με ιστοσελίδες αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, δ) στην ενότητα «Θεματικοί άξονες στα προγράμματα σπουδών» (*Thématiques des programmes*) στην οποία οι διαθέσιμοι στην ιστοσελίδα πόροι ταξινομούνται ανάλογα με τους θεματικούς άξονες που προτείνονται στα προγράμματα σπουδών για το μάθημα «Γλώσσες και Πολιτισμοί της Αρχαιότητας», καθώς και ε) στην ενότητα «Βιβλιογραφία-Πηγές» (*Ressources en ligne*), όπου συγκεντρώνονται σε θεματικούς καταλόγους και παρουσιάζονται οι πηγές για τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών. Τέλος, στο περιβάλλον της *Musagora* μπορεί κανείς να βρει μια σειρά από συνεχώς ανανεωνόμενους συνδέσμους στο διαδίκτυο, σχετικά με νέα που αφορούν τις κλασικές σπουδές.

3.3.3 Η ιστοσελίδα *Hélios – Langues et cultures de l’Antiquité*: ένα επιτυχημένο παράδειγμα αξιοποίησης των ΤΠΕ

Ο ιστότοπος *Hélios – Langues et cultures de l’Antiquité*⁷² δημιουργείται το 2005 και αποτελεί αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ του Ανοιχτού Λυκείου της Grenoble στη Γαλλία (*Lycée Ouvert de Grenoble – LOG*) και του Καθολικού Πανεπιστημίου της Louvain στο Βέλγιο (*Université catholique de Louvain à Louvain-la-Neuve - UCL-LLN*). Πρόκειται για έναν εκπαιδευτικό κόμβο για τη διδασκαλία

⁷² <http://helios.fltr.ucl.ac.be/>

των κλασικών γλωσσών που απευθύνεται τόσο στους εκπαιδευτικούς όσο και στους μαθητές, αλλά επίσης και σε μελετητές των αρχαίων ελληνικών και των λατινικών. Στόχος του *Hélios* είναι η επεξεργασία και η διανομή μέσω του διαδικτύου υλικού εκπαιδευτικού περιεχομένου για την υποστήριξη νέων μορφών διδασκαλίας και μάθησης (διδασκαλία στην τάξη αλλά και εξ αποστάσεως) των κλασικών γλωσσών με τη συνδρομή των ΤΠΕ. Η γλώσσα στην οποία διατίθεται το υλικό είναι η γαλλική, ενώ η πρόσβαση στον ιστότοπο είναι ελεύθερη.

Το περιβάλλον του *Hélios* διακρίνεται σε τρεις βασικές ενότητες: στην πρώτη ενότητα διατίθενται μαθήματα λατινικών, αρχαίων ελληνικών και μαθήματα που συνδυάζουν κοινή διδασκαλία των δύο αυτών γλωσσών (κυρίως στο επίπεδο του *collège*). Υπάρχει μία δεύτερη ενότητα, με ασκήσεις, διδακτικές προτάσεις, ένα περιβάλλον αφιερωμένο στη διδασκαλία των ομηρικών επών, καθώς και ένα corpus κειμένων της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γραμματείας με παράλληλη μετάφρασή τους στα γαλλικά. Η τρίτη ενότητα διαθέτει στον χρήστη του συγκεκριμένου περιβάλλοντος μια σειρά από χρήσιμα εργαλεία για τη διδασκαλία και των δύο γλωσσών: κείμενα που αντλούνται από τις βάσεις δεδομένων *Itinera Electronica* και *Hodoi Elektronikai*, γραμματική, λεξικά, λεξιλογικούς καταλόγους, λογισμικά για μορφολογική ανάλυση, για τη σύνταξη, για τη δημιουργία διαδραστικών ασκήσεων, καθώς τη δυνατότητα συμμετοχής, κατόπιν εγγραφής, σε ένα forum συζητήσεων. Θα ήταν παράλειψη να μην γίνει αναφορά και σε μια τέταρτη ενότητα, στο περιβάλλον πειραματικής εργασίας (*Espace de travail expérimental*), όπου παρουσιάζεται υλικό που βρίσκεται ακόμη υπό επεξεργασία, έτσι ώστε ο χρήστης να μπορεί να το αξιοποιήσει, να το αξιολογήσει στην πράξη και να προτείνει τυχόν διορθώσεις, ώστε να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα η τελική του μορφή.

Αξίζει να γίνει μια αναλυτικότερη περιγραφή της πρώτης ενότητας της ιστοσελίδας *Hélios*, ώστε να αποδειχθεί πως οι πόροι που διατίθενται σε αυτήν επιτρέπουν τη χρήση των υπολογιστών κατά τη διδασκαλία των αρχαίων γλωσσών με καινοτόμο και αποτελεσματικό τρόπο. Στην ενότητα αυτή, λοιπόν, στην οποία διατίθενται τα μαθήματα λατινικών και αρχαίων ελληνικών, η ιστοσελίδα περιέχει υλικό ταξινομημένο σε ένα α' επίπεδο κατά σχολική τάξη και σε ένα β' επίπεδο

θεματικά. Η παρουσίαση του κάθε μαθήματος είναι απλή: οι σελίδες έχουν ένα αναδυόμενο μενού που επιτρέπουν στον χρήστη να επιλέξει το εκπαιδευτικό υλικό με το οποίο θα εργαστεί, και ένα άλλο μενού, πάλι αναδυόμενο, που απευθύνεται στον εκπαιδευτικό και περιέχει συνήθως τους διδακτικούς στόχους ή προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης.

Στην περίπτωση που επιλεγεί ως υλικό προς διδασκαλία ένα κείμενο, αυτό παραμένει σταθερό στην αριστερή πλευρά της οθόνης, ενώ στη δεξιά πλευρά μπορεί εναλλακτικά να εμφανίζονται μια εισαγωγή, το λεξιλόγιο, η μετάφραση, σχόλια, ασκήσεις κατανόησης και επέκτασης, οι περισσότερες από τις οποίες είναι ασκήσεις αυτοδιόρθωσης. Σε ορισμένες λέξεις του κειμένου έχουν δημιουργηθεί εσωτερικοί σύνδεσμοι, κι έτσι επιλέγοντας την καθεμιά από αυτές αλλάζει η δεξιά πλευρά της σελίδας και εμφανίζονται πληροφορίες σχετικές με αυτή τη λέξη. Ακόμη, υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης, πάλι με εσωτερικό σύνδεσμο, σε ολόκληρο το έργο, του οποίου το κείμενο αποτελεί απόσπασμα. Τα περισσότερα κείμενα, καθώς και οι μεταφράσεις τους, είναι εκτυπώσιμα.

Παραμένοντας στο περιβάλλον διδασκαλίας ενός κειμένου, μπορεί κανείς να διακρίνει πάνω από τις δύο στήλες που μόλις περιγράφηκαν, μια εικονική κονσόλα για τη χρήση ενός λεξικού, ενός λεξιλογίου, μιας γραμματικής, γλωσσικών ασκήσεων κτλ. Πολύ σημαντική είναι και η δυνατότητα πρόσβασης, από το ίδιο περιβάλλον, σε μια εφαρμογή (*ardoise virtuelle*) που επιτρέπει στον μαθητή να αναρτά τις απαντήσεις/εργασίες του και να τις στέλνει μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στον καθηγητή.

Λαμβάνοντας υπόψη όσα ειπώθηκαν έως τώρα αλλά και εξετάζοντας ενδελεχέστερα τις δυνατότητες που προσφέρει η συγκεκριμένη ιστοσελίδα, μπορεί να γίνει λόγος για τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την αξιοποίησή της, κάποια από τα οποία είναι επιγραμματικά τα εξής:

α) οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές αποκτούν μέσα από το *Hélíos* δωρεάν πρόσβαση σε χρήσιμα εργαλεία: βάσεις κειμένων με παράλληλες μεταφράσεις, γραμματικές, λεξικά, γλωσσάρια, πηγές πληροφόρησης, κυρίως εικονογραφικό υλικό κτλ.

β) ο εκπαιδευτικός αποκτά επιπλέον βοήθεια στο διδακτικό του έργο μέσα από τους προτεινόμενους στην ιστοσελίδα τρόπους διδακτικής αξιοποίησης του παρεχόμενου σε αυτήν υλικού·

γ) ο μαθητής παύει να είναι παθητικός δέκτης της γνώσης, αφού του παρέχεται η δυνατότητα, πέρα από την παραδοσιακού τύπου «συνεργασία» με τον εκπαιδευτικό, να αυτενεργεί και να «εργάζεται» μέσα στην τάξη είτε κατά μόνας είτε σε συνεργασία με τους μαθητές του, χρησιμοποιώντας τις οικείες πλέον σε αυτόν Νέες Τεχνολογίες· επιπλέον, ο μαθητής, μπορεί να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που του παρέχει ο συγκεκριμένος ιστότοπος και έξω από το περιβάλλον της σχολικής τάξης: μπορεί για να παράδειγμα στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησής του και της παρακολούθησης της προόδου του, να κάνει επανάληψη στην ύλη που διδάχθηκε·

δ) οι ΤΠΕ αξιοποιούνται και ως μέσο επικοινωνίας, εκτός από πηγή πληροφοριών και περιβάλλον εργασίας, αφού επιτρέπουν την επέκταση του σχολικού χωροχρόνου και την ανταλλαγή απόψεων των χρηστών της ιστοσελίδας μέσα από την ύπαρξη forum συζητήσεων, την επικοινωνία των εκπαιδευτικών μεταξύ τους στο πλαίσιο της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών σεναρίων που βρίσκονται ακόμη σε πειραματικό στάδιο, καθώς και την επικοινωνία των μαθητών με τους εκπαιδευτικούς με την ηλεκτρονική αποστολή των εργασιών.

Γίνεται φανερό, λοιπόν, ότι η ιστοσελίδα *Hélios* καταφέρνει να αξιοποιήσει αποτελεσματικά τις ΤΠΕ, οι οποίες χρησιμοποιούνται μόνο ως εργαλείο που υπηρετεί τα μαθήματα των λατινικών και των αρχαίων, ενώ δεν αντιμετωπίζονται σε καμία περίπτωση ως αυτοσκοπός. Με αυτόν τον τρόπο το συγκεκριμένο περιβάλλον συμβάλλει στην εκπλήρωση στόχων, τους οποίους μπορούν να υπηρετήσουν οι Νέες Τεχνολογίες στο πλαίσιο της διδασκαλίας των λατινικών και των αρχαίων ελληνικών, όπως η έρευνα, η μετάφραση, ο σχολιασμός και η εξάσκηση.

4. Συμπεράσματα

Με βάση την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε σε αυτή τη μελέτη θα μπορούσαν να εξαχθούν κάποια χρήσιμα συμπεράσματα για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στα μαθήματα των κλασικών γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Γαλλίας. Βέβαια, κρίσιμος παράγοντας για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων μιας έρευνας είναι η γνώση της τοπικότητας, η οποία γνώση, όμως, εξαιτίας της φύσης της έρευνας από απόσταση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, δεν κατέστη δυνατή.

Ένα πρώτο, γενικότερο συμπέρασμα, απορρέει από τον χαρακτήρα του γαλλικού εκπαιδευτικού συστήματος, που ενώ παρουσιάζεται συγκεντρωτικό, αφού οι σημαντικές αποφάσεις λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, ταυτόχρονα επιτρέπει και κάποιες πρωτοβουλίες σε τοπικούς φορείς και εκπαιδευτικούς. Μόνο έτσι μπορεί να γίνει κατανοητή η διαφορά ανάμεσα στις περιστασιακές αναφορές στην αξιοποίηση, από τη μια πλευρά, των ΤΠΕ ακόμη και στα καινούρια προγράμματα σπουδών για τη διδασκαλία των λατινικών και των αρχαίων, όπου δεν δίνονται συγκεκριμένα παραδείγματα χρήσης τους, και στις πιο αξιόλογες προσπάθειες ένταξης των ΤΠΕ, από την άλλη, στα συγκεκριμένα μαθήματα, όπως αυτές παρουσιάζονται μέσα από ψηφιακά περιβάλλοντα που έχουν δημιουργηθεί από τοπικούς εκπαιδευτικούς θεσμούς και φορείς.

Ακόμη, σημαντικό ρόλο για τη θέση των Νέων Τεχνολογιών στη διδασκαλία του μαθήματος «Γλώσσες και Πολιτισμοί της Αρχαιότητας» παίζει και η «ολοκληρωμένη προσέγγιση» που έχει υιοθετήσει το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας, όσον αφορά στην ένταξη των ΤΠΕ στα σχολεία: οι ΤΠΕ δεν διδάσκονται ως ξεχωριστό μάθημα, παρά ενσωματώνονται στο κάθε γνωστικό αντικείμενο και αξιοποιούνται υποστηρίζοντας το έργο των εκπαιδευτικών, αλλά και εξοικειώνοντας τους μαθητές με αυτές, ώστε να τις χρησιμοποιούν ως περιβάλλον εργασίας, ως πηγή πληροφοριών αλλά και ως μέσο επικοινωνίας, ανάλογα με τις ανάγκες του μαθήματος. Εξάλλου, το Υπουργείο έχει

θεσμοθετήσει το «Πιστοποιητικό Επάρκειας στην Πληροφορική και το Διαδίκτυο (B2i)» για τους μαθητές του *collège*, η απόκτηση του οποίου πιστοποιητικού αποτελεί μέρος των τελικών εξετάσεων του απολυτηρίου *brevet de collège*. Επιπλέον, έχει συσταθεί ειδικός φορέας που έχει την ευθύνη του συντονισμού της ανάπτυξης της Πληροφορικής στην εκπαίδευση: το «Τμήμα Τεχνολογιών της Πληροφόρησης και της Επικοινωνίας» (SDTICE).

Συνεχίζοντας με τα ειδικότερα συμπεράσματα και εξετάζοντας συγκριτικά τα ισχύοντα με τα προηγούμενα προγράμματα σπουδών για τα λατινικά και τα αρχαία, διαπιστώθηκε ότι ενώ παλαιότερα οι ΤΠΕ αντιμετωπίζονταν κυρίως ως πηγή πληροφόρησης, που βρισκόταν κατά κύριο λόγο στη διάθεση του εκπαιδευτικού, και πολύ λιγότερο ως περιβάλλον εργασίας του μαθητή, με τα νέα προγράμματα αποκαθίσταται η ισορροπία ανάμεσα στους δύο ρόλους: και οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές αναλαμβάνουν πρωταγωνιστικό ρόλο και καλούνται να αξιοποιήσουν το υλικό που φιλοξενείται σε έγκυρες ιστοσελίδες, προκειμένου να αντλήσουν πληροφορίες χρήσιμες για το μάθημα· ταυτόχρονα, όμως, προτείνεται στους μαθητές να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ως περιβάλλον εργασίας αξιοποιώντας, για παράδειγμα:

α) τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, για την ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου προς εξέταση,

β) τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προηγούμενα προγράμματα, καθώς και άλλα λογισμικά (προγράμματα παρουσίασης προβολής, υπολογιστικά φύλλα εργασίας κτλ.) για την καλλιέργεια των δεξιοτήτων της παρατήρησης, της κατανόησης και της απομνημόνευσης στοιχείων μορφολογίας και λεξιλογίου.

Η προσπάθεια που καταβάλλει το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας, ώστε να καταστήσει την ορθή χρήση των ΤΠΕ αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας των λατινικών και των αρχαίων φαίνεται και από την αξίωση του προγράμματος σπουδών στο *collège* για τους μαθητές που διδάσκονται αυτά τα μαθήματα: μία από τις δεξιότητες που πρέπει να έχουν αναπτύξει αποφοιτώντας από αυτόν τον τύπο σχολείου είναι η εξοικείωση με τις Νέες Τεχνολογίες (χρήση προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου, αναζήτηση πόρων στο διαδίκτυο και αξιολόγησή τους, δημιουργία πολυτροπικής παροσίωσης), προκειμένου να αποκτήσουν το

πιστοποιητικό B2i.

Ενώ στα προγράμματα σπουδών για το μάθημα «Γλώσσες και Πολιτισμοί της Αρχαιότητας» προτείνεται να αξιοποιηθούν οι ΤΠΕ ως πηγή άντλησης πληροφοριών και ως περιβάλλον εργασίας, πουθενά δεν γίνεται λόγος σε αυτά για τον ρόλο των Νέων Τεχνολογιών ως μέσου επικοινωνίας. Το κενό αυτό έρχονται να καλύψουν τα ψηφιακά περιβάλλοντα, που έχουν δημιουργηθεί από εκπαιδευτικούς θεσμούς και φορείς και που προτείνουν έναν πιο καινοτόμο τρόπο για τη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών. Αυτά τα περιβάλλοντα, ανάμεσα σε όλα τα άλλα εργαλεία, που προσφέρουν για τη διδασκαλία των αρχαίων και των λατινικών, θέτουν επιπλέον στη διάθεση του χρήστη *forums* συζητήσεων, εφαρμογές που επιτρέπουν στον μαθητή να αναρτήσει εργασίες του και να τις στείλει με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στον εκπαιδευτικό, υλικό εκπαιδευτικού περιεχομένου που βρίσκεται σε φάση επεξεργασίας και που επιδέχεται αξιολόγηση από τους χρήστες-εκπαιδευτικούς, εργαλεία δηλαδή που ενισχύουν τον ρόλο των ΤΠΕ ως μέσου επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων.

Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ότι, μέσα από την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα ψηφιακά περιβάλλοντα, μέσα από τη μελέτη ψηφιακών κειμενικών ειδών και πολυτροπικών κειμένων, δημιουργείται μια νέα κειμενική και επικοινωνιακή πραγματικότητα. Οι ΤΠΕ εμφανίζονται με αυτόν τον τρόπο και ως μέσα πρακτικής ενός νέου γραμματισμού, η ανάγκη καλλιέργειας του οποίου κρίνεται επιτακτική, επειδή κάθε εκπαιδευτική προσπάθεια που δεν ενσωματώνει τη νέα επικοινωνιακή πραγματικότητα και αρκείται σε μια παιδαγωγικού τύπου οπτική θεωρείται πλέον αναχρονιστική, γιατί συνεισφέρει στην καλλιέργεια ενός περιορισμένου γραμματισμού, ενός σχολείου που δεν συμβαδίζει με τη νέα εξωσχολική επικοινωνιακή πραγματικότητα⁷³.

⁷³ Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης (Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02), ό.π., σελ. 93

Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

1) Προγράμματα σπουδών

α) Ισχύοντα

Enseignement des langues et cultures de l'Antiquité en classes de seconde, première et terminale des séries générales et technologiques:
<ftp://trf.education.gouv.fr/pub/edutel/bo/2007/32/32.pdf> (p. 1883-1909) (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

Programme de langues et cultures de l'Antiquité au collège:
http://media.education.gouv.fr/file/31/56/2/Langue-culture-antiquite-college_101562.pdf
 (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

β) Παλαιότερα

Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche,
Enseigner au collège, Latin (option), Programmes et Accompagnement, Centre National de Documentation Pédagogique, 2005:
<http://www2.cndp.fr/archivage/valid/73448/73448-11821-16589.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

Programme, Grec, Le Grec au Collège:
http://www2.cndp.fr/textes_officiels/college/programmes/bprg_3/grec.pdf (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

2) Γενική Βιβλιογραφία

Éduscol, *Langues anciennes, Collège – Lycée, Guide pédagogique pour le professeur*, October 2005
 Eurydice, *Fiche nationale de synthèse des systèmes d'enseignement en Europe et des reformes en cours*, Édition 2010:
http://media.eduscol.education.fr/file/Programmes/52/8/guide_pedago_prof_111528.pdf
 (τελευταία πρόσβαση: 01/06/2011)

Eurydice, *Structures des systèmes d'enseignement et de formation en Europe, France* 2009/10

- Bulwer, J., *Classics Teaching in Europe*, London, Duckworth, 2006
- European Schoolnet, *France, Country Report on ICT in Education*, 2009/2010:
<http://insight.eun.org>
- Eurydice, *Organisation of the education system in France* 2009/2010
- Eurydice, *The Structure of the European education systems 2010/11: schematic diagrams*, September 2010
- Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης (Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02), EAITY – Τομέας Επιμόρφωσης και Κατάρτισης (ΤΕΚ), Πάτρα, 2010
- Καζάζης, Ι.Ν., *Αρχαιοελληνικός πεζός λόγος, Προλεγόμενα στην τέχνη της γραφής του*, Ζήτη, Θεσ/νίκη, 1992
- Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδου, Γ., *Οι εκπαιδευτικές και κοινωνικές διαστάσεις της χρήσης των νέων τεχνολογιών στο σχολείο, «Σύγχρονα Θέματα»* 46-47, σελ. 77-93, 1991
- Κωστάκη, Α., *Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης: Μια ανασκόπηση των Εξελίξεων στην Αγγλία, Γαλλία και Ισπανία (1984-1994)*: <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teyxos1/>
- Τερζής, Ν. Π., *Το Γυμνάσιο ως βαθμίδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης: κριτική απογραφή και συγκριτική έρευνα*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1988

3) Δικτυογραφία

- <http://eduscol.education.fr> [Εκπαιδευτικός δικτυακός τόπος του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας με πληροφορίες για την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος]
- <http://helios.fltr.ucl.ac.be/> [Εκπαιδευτικός κόμβος για τη διδασκαλία των κλασικών γλώσσων]
- <http://insight.eun.org> [Πύλη του European Schoolnet για τις ΤΠΕ στην εκπαίδευση]
- <http://national.pairformance.education.fr> / [Πύλη του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας που απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς της α' βάθμιας και β' βάθμιας εκπαίδευσης]
- <http://www.circe.be> [ιστότοπος που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου CIRCE: Επιμορφωτικό Πρόγραμμα Κλασικών Σπουδών με Νέες Τεχνολογίες για την Ευρώπη]
- <http://www.clionautes.org> / [ιστότοπος ένωσης των διδασκόντων Ιστορία και Γεωγραφία για

τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση]

<http://www.cnarela.fr> [ιστότοπος της Εθνικής Γαλλικής Ένωσης Κλασικών Γραμμάτων]

<http://www.cndp.fr/musagora> / [επίσημη εκπαιδευτική πύλη του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας για την αξιοποίηση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία των κλασικών γλωσσών]

<http://www.education.gouv.fr> [επίσημος ιστότοπος του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας]

<http://www.educnet.education.fr> [ιστότοπος του γαλλικού Υπουργείου Παιδείας για τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση]

<http://www.fabula.org> [ιστότοπος της ένωσης ερευνητών Fabula]

<http://www.legifrance.gouv.fr> [επίσημος ιστότοπος του γαλλικού κράτους που παρέχει στους πολίτες πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες]

<http://www.sauv.net> [ιστότοπος της ένωσης γάλλων εκπαιδευτικών Sauver les Lettres]